№ 193 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 6

1906

ԵՐԵՍՈՒՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

№ 193 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 6

Տարեկան գինը 10 բուբլի. կէս տարվանը 6 բուբլի.
առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿՈՎ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և ազգ օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻՖՈՐ ԱԲՄՐՈՒՆԻ

Միքայէլեան պրօսպ. № 24/4 տանը գտնվող

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

ԼԵԶՈՒՆԵՐ են սովորեցնում 8 ամսում տեսական և գործնական զբաղմունքների միջոցով. ամսական 5 բուբլի։ Ընդունելութիւնն ամէն օր 4—7 ժամը։

Կուրսերի հիմնադիր՝ Տ. ԳԻԼՕՅԵԱՆ

(առ.) 2—10

Յունվարի 1-ից

ԲԱՑՎԱԾ Է

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

„ՊՕՂՈՍԵԱՆՆԵՐԻ“

Արմհանոնկի-բազար տուն Զուլուխանէի 2-րդ յարկ

վաճառվում են ամէն տեսակ մանուֆակտուրային ապրանքներ մեծ քանակութեամբ և թողով շատ մատչելի գներով։

առ. 2· Հ· 6—20

ՆԱԻԹԱՅԻՆ ՊԱՀԵՍՏ

ՏԻՐԱՆ

Բաղու Տօրգովայա փողոց տ. Մայիլեանի, հեռախօս № 826։

Մատչելի գներով առաջարկում է նաեթ, բենզին, իւղ, մազութ, գուդրոն, սմալայ և ուրիշ ամէն տեսակ նաւթային ապրանքներ, վագոնով և տակառով. օտար տեղերի պատուէրները կատարվում են ճշտութեամբ և արագ։

«ՏԻՐԱՆ»-ի գրասենեակն ընդունում է նաև կօմիսիօներական յանձնարարութիւններ։ Հեռագիրների և նամակների հասցէն՝ Բաղու «ՏԻՐԱՆ».

3—10 (Հ.Հ.Կ.) Յարգանօք Տիգրան Յով. Միքայէլեան

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
և
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐ

Ընտանիքներում

Ա. Մ. ԵԶԵԿԵԱՆ

Հասցէն բանակցութեան համար՝ Ул. Петра Великаго (бывш. Лабораторная) № 21.

առ. 2—20

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ

Յարմարեցրած նուագսների համար

ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊԷԿ

50-ով առնողին 20% զիջում։

Դիմել՝ Армавиръ (Кубан· обл.) Регенту С. Шааняну.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի լաւ օրինակ. Վերջին տեղեկութիւններ. Դպիսի ընդհարումներ. Պաշտօնական. Մասնաւոր Ջեռնարկեցէք գործի. Բաղաքային գիւղական հարստահարում է թէ ոչ. Հայ-թուրքական կռիւը Շուշում. Անգլիացիների ուղերձը Պետական Դումային և ռուս ժողովրդին. Բաց նամակ խմբապետ Միհրանին և նմաններին. Բաց նամակ գաղնակցական զինուորներին. Մատենագրութիւն. Նամակ Ախալքալաքից. Նամակներ խմբագրութիւն. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Ֆրանսիան և Պարսք։ Նամակ Պարկասոնից։ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՄԻ ԼԱՒ ՕՐԻՆԱԿ

I

Մի լաւ օրինակ է տալիս մեզ բաղուեցի հայերի մի խումբը։

Այդ օրինակին պէտք է հետևեն և ուրիշները։

Բաղուեցիների մի խումբ, աչքի առաջ ունենալով, որ Անդրկովկասի աղէտված շրջաններում զգացվում է հացի, մեծ կարիք, որոշել է յատուկ ժողովարարութիւններ անել և գոյացած գումարներով հաց գնել աղքատների համար։

Նա նոյնիսկ ձեռնարկել է հացի գնման և ներկայումս ունի Հիւսիսային Կովկասում պատրաստի պաշար, որ շուտով կուղարկէ կարօտ տեղեր։ Հացի բաժանումը նա վճռել է կատարել Թիֆլիսի կենտրօնական նպաստամատոյց Յանձնաժողովի աջակցութեամբ։

Գործը իր սկզբնական շրջանումն է, բայց արդէն ընթացք է ստացել և կատարելապէս արժանի է հասարակութեան ուշադրութեան։

II

«Մշակի» երէկվայ համարում մենք տեղեկութիւններ տուինք այն կարիքի մասին, որ ունեն մեր երկրի աղէտված շրջանները։ Մենք յայտնեցինք, որ պահանջվում է առնուազն 200,000 պուդ հացահատիկ։

Այդ քանակութեան մի փոքր մասն են տալիս բաղուեցիները, բայց եթէ օգնութեան գործը կազմակերպվի ընդարձակ կերպով և պետութեան մէջ գտնվող հայ շուշա կարող կը լինէինք ազատել քաղցից մեր ժողովուրդը, որ հանգամանքների հասարակութեան իրագործելու նոյնը ամէն տեղ և հաւաքական ոյժով օգնելու, որ ոտքի կանգնի մեր թշուառացած ժողովուրդը։

Պատմական ծանր րօպէն սարսափելի փորձանքների ենթարկեց մեր ժողովրդին։ Մենք ժամանակակիցներս պարտաւոր ենք ամէն ջանք գործ դնել կարելիին չափ նուազեցնելու չարիքի կործանիչ ոյժը և կարողութիւն տալու, որ ժողովուրդը չընկճվէ թշուառութիւնից և հնարաւորութիւն ունենայ յաղթող հանդիսանալու այն մութ և քաջաքիչ ոյժերի դէմ, որոնք սպառնում էին կործանել նրան և հողի հետ հաւասարեցնել։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Վերին-Ագուլիս, սեպտեմբերի 1-ին

Օրդուբաթի թուրքերը սաստիկ զբաղված են տեղացի հայերի դէմ և առիթի են սպասում վնասելու։ Հայերի վիճակը արգահատելի է, որովհետև թուով շատ քիչ են և, եթէ մի բան պատահի, դիմադրել չեն կարող։ Շատերը մտածում են տեղափոխվել հարևան գիւղերից մէկը, որ աւելի հայաբնակ է և հայաշատ։ Թուրքից մի շաբաթ առաջ թուրքերը վիրաւորեցին Օրդուբաթում 18—19 տարեկան մի երիտասարդ հայի, և այժմ էլ ամէն տեսակ սպառնալիքներ կարդում են մի բուռն հայերի գլխին։

Ղափանի աւեր ու սրածութիւնից իրանց հոգին ազատած բազմաթիւ թուրքեր ցրիւ են գալիս դէպի այս կողմերը՝ խեղճ ու լալիկ վիճակի մէջ։ Պատմում են, որ այդ թշուառներից մօտ 900 հոգի հաւաքված են Վանանդ թուրքաբնակ գիւղում, մօտ 3—400 հոգի Ուստուպի գիւղում։ Անմ սովածների մի բանակ, որ ապրուստի ուրիշ միջոց չը գտնելով՝ վերջ ի վերջոյ դիմելու է աւազակութեան։

Սեպտեմբերն եկաւ, և Վերին ու Ներքին Ագուլիսներս էլ ուղարկես որ իրանց տղամարդերին պանդխտութեան գիրքը՝ իրանց և տանը մնացող ընտանիքի ապրուստը հոգալու։ Ներքին Ագուլիսից ոմանք տնով տեղով են գաղթում բոլորովին։

Ցաւալի երևոյթ։

Մ. վ. Մ.

—

Հողեր գիւղ (Շուշու գաւառ), 25 օգոստոսի

Օգոստոսի 22-ին, առաւօտեան, գիւղի տաւարը դուրս գալու ժամանակ թուրքերը իրանց տաւարները ջոկում են հայերի տաւարներից։ Հայերը իսկոյն իմանում են բանի էութիւնը և գիւղից երկու զինված մարդ են ուղարկում տաւարի հետ, բայց մինչև արօտատեղ հասնելը՝ մի քանի թուրքեր դիրքեր են բռնում արօտատեղերում։ Տաւարները հասնելուն պէս տեղն ու տեղը սպանում են մէկին, իսկ միւսին վիրաւորում և երկուսի հրացանները փամփուշտներով վերցնում են և տաւարները քշում տանում։ Լինում է 7—8 տաւար։ Վրա են հասնում մի քանի գիւղերից հայեր և տեսնում են, որ տաւարը անհետացրել են, իսկ թուրքերը Գիւմուշատուի սարի մէջտեղի մէջ դիրք են բռնել և սկսել են հրացանաձգութիւն, որին հայերը չէին պատասխանում, որովհետև ի զուր էր. շատ հեռու էր։ Երբ իջնում են թուրքերը սարի մէջտեղից և փախուստի են դիմում, հայերը մի քանի զալ տուին և ճանապարհեցին թշնամուն դէպի Զարգար (թուրքի գիւղ)։ Հայերից մէկը՝ Գանդուում Ակրեանցը հրացանների որոտումների մէջ մտաւ Գիւմուշատուու գիւղը և մի լաւ ձի բերեց. այսպիսի դէր խաղաց ևս մի ուրիշ հայ։ Տեղս հանգստութիւն չը կայ. չը նայած Շուշու քաղաքի խաղաղութեանը, այստեղ ամէն օր յարձակումներ են լինում մօտակայ գիւղերի վրա։

Սամսոն Գանդումեան

—

Շնող գիւղ (Բօրչալուի գաւ.), 3 սեպտեմբ.

Ինչպէս և շրջակայ միւս գիւղերում, մեզանում ևս այս տարի էլ հացը, գիւղացու այդ մրակ ամենօրեայ կերակուրը, շատ պակաս է։ Պէտք է ասած, որ հողերի սակաւութեան պատճառով միշտ կրկնութիւնների ենթարկվելուց հողը յոգնել է և վերջին տարիներս ընդհանրապէս դարձել անբերրի։ Եղած վատ և նօսր ցանքսերն էլ թէ գարնան և ամառվան անանպատ եղանակներից և թէ հնձերից քիչ առաջ տեղացող կարկտից այնքան էին վնասված, որ կէս տարվայ ուտելու պաշարն անգամ չը ստացվեց։

Անամնապատութիւնը, որ երկրագործութիւնից յետոյ երկրորդ տեղն է բռնում, նոյնպէս գանվում է ամենաթշուառ դրութեան մէջ, շնորհիւ արօտատեղերի սղութեան։ Ամառը Կլի մի կերպ եօթ են գնում մեր, կամ Լօռուս կողմերի սարերում, ձմեռը սակայն սոսկալի է, ինչպէս անասունների, նոյնպէս և նրանց տէրերի համար։ Միակ ձմեռվայ արօտատեղը իշխ. Սուժբատովի կալուածքում գտնվող «Ղուռու-չայ» կոչված հանգամանն է, որտեղ կարողանում են ձմեռը անցկացնել մի կերպ։ Այդ հանդը գիւղացիք վերցնում են «արենդ»-ով, որից իրախուսվելով իշխանը՝ տարեցտարի գինը աւելացնում է։ Անցեալ տարվայ հայ-թուրքական խռովութիւնների պատճառով գիւղացիք ստիպված էին ձմեռվայ կէսին տաւարը հեռացնել այդտեղից, որը քիչ մնաս չը պատճառեց նրանց։ Այս տարի էլ մտադիր են այդտեղ բերելու. տեսնենք ինչպէս կը վարվեն մեր բօրչալուեցի թուրք հարևանները։ Այս կողմերի թուրքերը առայժմ հանգիստ են երևում և գնալ-գալ ունեն հայերի հետ. հատ ու կէսնա գողութիւնները անպակաս են։

Հայի պակասը կիսով չափ գոնէ լրացնելու նպատակով գիւղացիք մտադիր են «գլխափող» կոչված փողից, որ գտնվում է պետական բանկում, մի մասը դուրս բերել։ Ցանկալի է, որ գիւղի ազդեցիկները այդ գումարը ծառայեցնէին իսկական կարօտեալների օգտին, և ոչ մի քանի կուշտ գրպանի։

Գիւղացիք իրանց միջից կազմակերպել էին 12 հոգուց բաղկացած մի մարմին, որը պէտք է ընթացք տար իրանց կարիոր հարցերին և վերացնէր ներքին անկարգութիւնները։ Սակայն կարգ գրծուելուութիւնից յետոյ ինչ որ սև կատու անցաւ գրանց մէջ և իրարից խռովելով ցրվեցան, թողնելով նախկին չուրն ու ջրաղացը։

Հացը առայժմ գնահատված է թաղարը (ցորեն 9 պուդ) 12 բուբլի, (թէև ոչ մի տեղ ծախու չը կայ գիւղումս). իւղը 12 բուբլի պուդը կարագ։

Բաղրատ Մկրտումեան

—

Նուխու, Արէշի և Գանձակի գաւառների շրջաններում վխտող աւազակախմբերի գործունէութիւնը ոչնչացնելու և շուտափոյթ առաջն առնելու համար Կովկասի Փոխարքան առաջարկել է Գանձակի ժամանակաւոր գն.-նահանգապետին՝ ուղարկել յիշեալ գաւառները [illegible] թանալու համար այնտեղ պարբերաբար շրջունակվող աւազակութիւնների պատճառների հետ և անմիջապէս զեկավարելու այն միջոցները, որոնցով կարելի է արմատախիլ անել աւազակութիւնները այդ գաւառներում։

—

«Каспій» լրագրում զետեղված է Օրդուբաթից ստացված հետևեալ հեռագիրը. «Т. Л.-ի հաղորդած տեղեկութիւնը, իբր թէ Օրդուբաթի հայերի և թուրքերի միջև յարաբերութիւնները լարված են, հիմքից զուրկ է։ Հայերի և թուրքերի Ադրբէջանում և Օրդուբաթում գտնվող բոլոր խանութները բաց են և կեանքը հոսում է սովորական կարգով։»

—

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ հաղորդում են. «Տեղացի ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ հետևում էր Կենտրօնական ժողովի պարապմունքներին. գալիս էին ժողով և վանք նաև մօտակայ գիւղերի գիւղացիներ, հաւատացած լինելով, որ պատգամաւորները իրանց հոգեր են բաժանելու. բայց կամաց կամաց որքան ժողովի վիճաբանութիւնները առաջ էին գնում և դաշնակցականները մտնում էին կրօնական և եկեղեցական հարցերի մէջ, այնքան ժողովրդի տրամադրութիւնը փոխվում էր ի վնաս պատգամաւորների։ Վերջապէս ուղղունքը այն տեղը հասաւ, որ մի օր 60-70 հոգուց բաղկացած գիւղացիների մի խումբ, ուր կային կանայք, ծերեր, երիտասարդներ, կարդացին պատգամաւորների առաջը և սպանանքով ասում էին. «գնացէք ձեր գործին, եթէ ոչ մենք մեր դատաստանը կանենք»։ Պատգամաւորները շուարված էին, տեսնելով սրանց մէջ այն անձանց, որոնք որպէս դաշնակցականներ իրանց ձայն էին տուել և պատգամաւոր ընտրել։ Պէտք է ասել, որ Վաղարշապատը Դաշնակցութեան ամենակազմակերպված բատերան է 8-10 տարիներից ի վեր։ Ահա թէ ինչպէս է ժողովուրդը վերաբերվում յուսախաբներին»։

—

Անցեալ համարներից մէկում հաղորդել էինք, որ կ. Պօլսում ուսանող Ռուսաստանի մահմեդական աշակերտները՝ Ադրիլ Համիդի գահակալութեան տարեդարձի առիթով, կարմիր Սուլթանին ուղղել էին մի շնորհաւորական հեռագիր. անա այդ հեռագրի պատճէնը, որը հաղորդում է «Իրշադի» կ. Պօլսի սեփական թղթակիցը. «Կայսերական արքունիքի երկրորդ քարտուղար վսեմ. Իզզէթ փաշայի միջոցով՝ երկնքի չափ բարձր, մեծ խալիֆայ ներկայութեան։ Բարձրեալն Աստուած ձեր հրեշտակագէմ, աստուածատուրական անձին կատարեալ առողջութիւն, բաղդաւորութիւն և աջողութիւն շնորհելով՝ յաւիտեան յաւիտենից կանգուն պահէ խալիֆայութեան փառաւոր տեղում, ամէն։ Մենք՝ ձեր ամենահաւատարիմ ծառաները՝ Կովկասի և Կաղանի մահմեդական հասարակութիւնից լինելով՝ ուման նպատակով գտնվում ենք կ. Պօլսում։ Մեր լեզուն տկար է և անկարող արտայայտելու մեր ծառայական զգացմունքները այն շնորհների մասին, որոնց արժանանում ենք այս խալիֆայական ռանձին բաժնի կառավարչի պաշտօնը։

Ստորագրեց՝ գեներալ-ադիւտանտ Վլասով-Դաշիսվ։

—

«Прав. Вѣстн.»-ի № 190-ի և «Русск. Инв.»-ի №№ 186 և 187-ի մէջ հրատարակած զինուորա-դաշտային դատարաններին վերաբերեալ նակազի համաձայն՝ Թիֆլիսի ժամանակաւոր զեներալ-նահանգապետը հրամայել է անյապաղ զինուորա-դաշտային դատարաններ կազմել «Թիֆլիսի գնդին» և կովկասեան հրացանաձիգ բատալիոններից մէկին ու մէկին կից, և Գօրու, Դուշէթի և Թէլաւի գաւառներում։

I

Տեղեկութիւն ստացայ, որ գեղատների և լուսանկարչատների բանտրները գործադուլ են արել։

Ուստի և առաջարկում եմ Թիֆլիսի ոստիկանապետի պաշտօնակատարին յայտարարել ի լուր բոլոր գործատէրերի, որ նրանք երեք օրվայ ընթացքում աշխատանքի կսկսեն, երկրորդելով, որ սոյն հրամանը չը կատարողները կաքսորվեն Թիֆլիսի նահանգից, որպէս որոշ պարպմունք չունեցողներ։ Սրա հետ միասին պատուիրագրում եմ պարտաւորեցնել Թիֆլիսի քաղաքի բոլոր առևտրա-արդիւնաբերական հաստատութիւնների տէրերին, որ նրանք ոչինչ չը վճարեն գործադուլի դէպքում գործատէրերին գործադուլի ժամանակ չաշխատած օրերի համար, որովհետև հակառակ դէպքում նրանք պատասխանատուութեան կենթարկվեն՝ ադմինիստրատիվ կարգով՝ այս իմ պարտադիր կարգադրութիւնը չը կատարելու համար։

II

Առաջարկում եմ Թիֆլիսի ոստիկանապետի պաշտօնակատարին— երկու օրվայ ընթացքում ներկայացնել ինձ խմիչքներ և ծխախոտ վաճառող այն խանութատէրերի ցուցակը, որոնք մինչև օրս չեն ստացել վկայականներ առևտուր անելու երկրորդ կիսամեակի համար։

Ստորագրեց՝ Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետ գեն.-լեյտ. Տիմոֆէեվ։

4 սեպտ.

1906 թ. Թիֆլիս

ՄԱՄՈՒԼ

—

Դահիրէի «Լուսաբեր» թերթի մէջ կարդում ենք.

Վաղը՝ օգոստոս 13/26, Դահիրէի եկեղեցիին մէջ, ժողովրդին խնդրանքը հոգեհանգստի պատան պիտի մատուցուի, ի յիշատակ հոգւոյ Արիկ Ոնճեանին, որ անցեալ տարի ճիշտ այդ օրը եղերական մահուամբ սպանուեցաւ։

Չենք կարծեր թէ անհրաժեշտ պէտք մը զգացուի, անգամ մը ևս համառօտաբար կրկնել այն բոլոր ծառայութիւնները զոր Ոնճեան հայ ազգին մատուցած է։ Իր կենսագրութիւնը սուտարաթերթ ու գեղապատում գլուխ մը պիտի գրաւէ հայ անաշունութեան տարեգրքին մէջ։

Արիկ Ոնճեան այն «հին օրենաց» մարդերէն մէկը եղաւ, որոնք աչքերնին տպագային յառած, ժողովրդին փրկութիւնը անոր բարգացումէն ու ազնուացումէն կը յուսան և կպընկարին։ Ղալաթիոյ կեդրոնական վարժարանին հմնարկութիւնը և զարգացումը պիտի բաւէր այդ մարդուն յիշատակը միշտ և հանապազ օրհնելու Բասկիւտարի բարձունքէն, ուր Ս. կարապետի այրցաւեր եկեղեցին կը վերականգնէ, մինչև Հաճընի բարձունքը ուր հայուն այրցաւեր տունը կը շինէ, Զապարդարանի սովամահներէն մինչև Անմարտ ուսմանի անօթիները վաղը թող յիշեն զինքը։

Ինքնամփոփ թախծութեան մէջ Դահիրէի հայ ժողովուրդը այս օրերուս համար ազգային պարտականութեան ճշգրիտ գիտակցութիւնը պիտի ունենայ խորհելով Ոնճեանի թողած յիշատակներուն վրայ։ Հայաստանի ժողովրդին՝ հաց, երբ անօթի է, տուն՝ երբ անպատսպար է, բայց երբեք չմոռնալ թէ մարդս հացով չապրի միայն, և ոչ ալ տունով կը պատսպարուի. մարմնին հետ և միաբն ալ. փրկութիւնը կրնայ կնայիրով ապրելու մէջ փնտռել։

Արիկ Ոնճեան երբ 1880-ին Հայաստանի սուլթանց կեդրոնական յանձնաժողովը կը վարէր, նոյն պահուն առնելեր այդ մարմնին Գալիս կը զարգացային կրթասէր մարմինները՝ Արարատեան, Իզմրոցասիրաց-արևելեան, Կիլիկեան։

Ահա «ազգային քաղաքականութիւն» մը, որուն վրայ գնահատելու վաղը կրնան խորհիլ Դահիրէցիակ ամէն Հայերը։

Չէ՞ք անդրադառնար թէ այդ «քաղաքականութիւնը» կը վերածիւղի։

Վաղը՝ երանապէտ զգացումներու զեղման օրն է։

* * *

«Նոր-Ծօսք» թերթը էջմիածնի կենտրոնական Ժողովին նուիրած իր աշնորդող յօդուածի մէջ հետևեալն է գրում, ի միջի այլոց.

Հայ «ազգային տիրացուները», որոնք շտապել էին էջմիածին «յանձնելու հայ ժողովրդին նրա ամբողջ կուլտուրական կեանքը» և «գարձնելու տէրն ուսնօրէնք իր բոլոր կուլտուրական հիմնարկութիւնները»՝ վերադառնում են։ Հայկական կեանքի Միրաթները, մինչև խօսքի շրջանն էր՝ ոգեւորած արտասանում էին «մեր սահմանը վերջանում է այնտեղ, ուր սկսում են ռուս կառավարութեան սահմանները։ այնտեղ գոյ մենք հանդիպենք ուրիշների և գնդակցիրների, ուստի պէտք է պատրաստ լինենք ասելու՝ յետ քաշվեցէք, և պիտի կարողանաք լայնացնել մեր սահմանները»... այժմ «տալիս ենք այս սատրգրութիւնը էջմիածնայ գաւառապետին... որ մենք «պատրաստ ենք» 24 ժամայ ընթացքում «ադմինիստրատիւ կիրպով ուզարկելուց խուսափելու համար» «հեռանալ» էջմիածնից մեր ընակութեան տեղերը... և «օրի-

նական պատասխանատուութիւնից» «խոյս տալու» համար չարքել այլ ևս որև է «խորհրդաժողով»։

«Յեղափոխական» ներկայացուցիչները՝ «յեղափոխականները» անկարող եղան, նոյն իսկ կազմակերպի չափ արիութիւն և քաղաքական քաջութիւն ունենալ։ Մինչ Դումայի արձակումից յետոյ Պետական Դուման իր կազմակեպ մեծամասնութեամբ կարողացաւ հաւաքուել Վիբորգում և ասել իր «խօսքը», հայկական կեանքում բացառապէս «սոցիալիստներից» բաղկացած ժողովը «օրինական պատասխանատուութիւնից խոյս տալու համար» սառարգութիւն է տալիս «չարքել խորհրդաժողով»։ Որքան տրագիզմ կայ այդ կոմիզմի մէջ։ Հայ «յեղափոխական» ժողովրդի «ներկայացուցիչները» հրապարակ եկան իրանց ամբողջ քաղաքական պատկերով։

*

Նոյն լրագրի մէջ (№ 7) մի շատ հետաքրքրական թղթակցութիւն կայ Դանձակից այն ճառերի մասին, որ օգոստոսի 29-ին արտասանվել են այդտեղ դաշնակցական և ոչ-դաշնակցական ատենաբանների կողմից։ Մինչ դաշնակցականները պնդում են եղել թէ՝

«Դաշնակցութիւնը մի անօրինակ հերոսութեամբ վարում է Թիւրքահայ ազատագրութեան մարտը, նա կովկասեայ աշխատաւոր զասակարգի շահերի միակ արտայայտիչն է։ Դաշնակցութիւնը 1903 թուից կոիւ է մղում միապետութեան դէմ և նը-ղանից իրել է ազգային-հեղեղական կուսակցութիւնները ու դպրոցները։ Դաշնակցութեան ուժի շնորհիւ էր միայն, որ հայ ժողովուրդը կարողացաւ դիմանալ թուրք հօրդաների յարձակմանը, մի խօսքով Դաշնակցութիւնը հայոց ազգի միակ խնամակալն է։ Հարիւրաւոր անգամ երգված ու կրկնուած բեռանումն իսկ իրանց իմաստը կորցրած այս պատված երգերի վրա ես կանգ չեմ առնիլ։ Բայց սոյն հանգիպի, որը չը գիտեմ յիշատակի տոն էր Դանձակի ցոյցի և բանկի դէպքի սպանվածների համար, թէ գոնա բանական մաղթանք Դաշնակցութեան հասցէին, ամենահետաքրքիր մասը հինգերորդ ճառն էր։ Ամբիոն բարձրացաւ Դաշնակցութեան վեհերան զինուոր Լ. Ա-ը և արդար զայրոյթի բուռն արտայայտութեամբ սկսեց հաւաքել դաշնակցականների բանութիւնները։

Այդ անկեղծ պարոնի բերանով խօսում էր հայ ժողովուրդը, դաշնակցականների բանութիւնների դէմ գնացած բարձաձայն աշխատաւորը։ Ընդհանրապէս խօսելով այն մասին, որ «դաճաճ» դաշնակցականներ ցեխոտել են Դաշնակցութեան «անարատ», «կոյս» ծրագիրը, որ նրանք յեղափոխութեան սուրբ գործը ծառայեցնում են անձնական կրքերին՝ պարոնը շեշտեց, որ կուսակցութեան գրաւման ցոյցերի կազմակերպողը եղել է ոչ թէ Դաշնակցութիւնը, այլ ինքը ժողովուրդը, որ այդ շարժումը տարերային բնոյթ էր ժողովրդի զգոհութեան։ ապա մասնաւորապէս կանգ առաւ ինքնապաշտպանութեան խնդրի վրա և միանգամայն դատապարտեց դաշնակցականների թալանի տակտիկան ու գաղանական ձեռնարկները։

Բերի գազանութեան նմուշ ճառախօսը յիշատակեց 97 թուրք անմեղ կանանց և երեխաների գնդակահարութեան դէպքը, որը կատարուել է մի «աւազակ» դաշնակցական լիազօրի ձեռքով։

*

Խօսելով այն անարխիայի մասին, որ ներ-

«Страна» թերթը ասում է.

«Չը կայ օրէնսդրական իշխանութիւն, որ ժամանակի պահանջներին ընդ առաջ գնայ, — իսկ ժողովուրդը ինքը ջրզածգօրէն, անկարգ շշափմամբ խփում է իր առաջ փակված դռներին։ սակայն նրա ջղաձգային ջանքերից ոչինչ չէ դուրս գալիս, բացի զանազան տեսակ ջարդերից, գործադուլներից, կոլսաբեր ամենի համար։ Անարխիան առաջ է գալիս ամենից առաջ օրէնսդրական իշխանութեան բացակայութեամբ, որ միայն ընդունակ է լուծել կենսական հարցերը—և ահա այդտեղ է բոլոր խռովութիւնների պատճառը։ Այն իշխանութիւնը, որ ակնայանի օգուտ չէ բերում, կարող է հեշտութեամբ թուալ ծանր բեռն կամ անպէտք ցնցոտի։ Կորցնելով միաժամանակ կենսունակութիւնը և հեղինակութիւնը, այդպիսի իշխանութիւնը փաստօրէն դառնում է անիշխանութիւն, կամ թշնամի, տաելի ոյժ։ Օրինակ, պարզօրէն կը լինի հասատել, որ այժմ պետական իշխանութիւն գոյութիւն ունի Անդրկովկասի հայ-թուրքական դաւառներում, ուր թշնամացած կողմերը իրանց հաշուով մաքրում են իրար հետ իրանց հաշիւները և վարվում են, որպէս «պատերազմող կողմեր»։

Պետական իշխանութեան այդ բացակայութիւնը, կամ նրա անգործունէութիւնը, կամ, վերջապէս, նրա խորթացումը ժողովրդից, նրա մտքերի ոսկրացումը—ահա անարխիայի գործօնները։ Մեզ ասում են. «անարխիաները, ամեն մի անձնամխիթարութեան բարձրագոյն խնդրները կարող են յաղթել հզօր ըէպրեսիայով»։ Կարելի է. նոյնիսկ հաստատապէս այդպէս է ասողջ և հզօր պետութեան մէջ։

Բայց թէ՞նչ անել այն անարխիայի հետ, այն անիշխանութեան հետ, որի մասին մենք խօսում ենք և որին ենք վերագրում մեր բոլոր դժբախտութիւնները։

Հարկաւոր է ստեղծել—ճիշտ ասել—դուռմարել օրէնսդրական իշխանութիւն կայսրութեան զանազան ծայրերից։ պէտք է այդ յինակէտին գործադրել հզօր լծակ—ճկուն կատարողական իշխանութիւն, զինաւորված օրէնսդրական վստահութեամբ։ Այդպիսի իշխանութեան շուրջը կուռ կերպով կը բոլորվէ ժողովրդական վստահութեան մի հոծ օղակ և այդ վստահութիւնը կը լինի մեր բուժման հզօր միջոց»։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԴԵԶՈՒՐԻ

—

Օգոստոսի 30-ին

Անցեալ ամբողջ տարվայ ընթացքում նը-պատասխանատու յանձնաժողովներից Զանգեզուրի թշուառներին մատուցած բժշկական օգնութիւնը այնքան փոքր և աննշան էր և է, որի գոյութիւնը առանց խղճահարվելու կարելի է չեղած համարել, մոռանալ։

Ուղարկած բժշկուհիք, որքան էլ գործունեայ, անձնազոհ, զիւղական կեանքի հարար ու մի դժուարութիւնների յաղթող լինէին, այնուամենայնիւ այդ չէին կարող անել, ինչ որ տղամարդ բժիշկը կարող էր անել։ Եւ մեր գաւառը, իր հազար ու մի դժուարին կողմերով, հաղորդակցութեան անպարմարութիւնը, գաւառամասերի դատ լինելով, կարիք ունի ոչ թէ մէկ, այլ երեք բժշկի Սիսիանում, Դաւիանում և Զանգեզուրում։ Դեպք է լինում, երբ ամիսներով մի մասից միւսը հրթեռեկութիւնը դադարում է և պարզ է, թէ մի մարդու համար որքան դժուար կը լինի շուտ-շուտ մի տեղից միւսը տեղափոխվել, և բժշկական օգնութիւն հասցնելը գիւղերին, որքան ուշ։

Բժշկական օգնութեան կարիքը զգալի է մանաւանդ աւերված, թալանված գիւղացիների վերաբերմամբ։ Նրանց մօտ կենսական որոշ անհրաժեշտ կարիքներ զանազան հիւանդութիւններ են ծնել, որոնց մասին մեր թղթակցութիւններում յաճախ կրկնել ենք։ Օրինակ, եռթալը (բծաւոր տիֆ) հիւանդութիւնը, որ անցեալ տարվանից բոյն է դրած մինչեւնդցիների, հարարցիների և զէյվիցիների մէջ, մի քանի տասնեակ զոհեր է ունեցել ու դեռ շարունակվում է այժմ Գօրիսում, Խնածախում և Խնձորեսկում։

Եւ այսպէս բժշկական օգնութեան կարօտութիւնը միւս հարիւրաւոր պակասութեան հետ, որոնց ենթակայ է խեղճ թալանված գիւղացին, պէտք է վերագրել տեղական նը-պատասխանատու յանձնաժողովի թուլութեան և անհոգութեան։

Մարդիկ, որոնք չեն հասկանում իրանց անելիք գործի, սատանելիք պաշտօնի դժուարութիւնը, ինչու են ցանկանում ընտրվել։ Եւ նրանք ընտրված են միմիայն շնորհի և ճանաչվելու համար, առանց բարեիղձութեամբ մասնակցելու իրանց պարտքը, իրանց սրբազան կոչումը։

Այո, մենք թէև ցանկանում ենք բարերարներ ճանաչվել, բայց պէտք է և բարերարութիւն անել իմանանք։

Տեղական յանձնաժողովի անդամները ոչ մի գրութեամբ, ոչ մի պահանջով չեն խնդրել որևէ նպաստ, գործեր, հագուստ, և այլ պէտքական իրեր կենտրոնական յանձնաժողովից խեղճ ու կրակ մինչեւնդցիների, զէյվիցիների և այլ գիւղերի մերկերի, անօգնականների համար։

Իսկ թէ ինչ են արել ուրիշ գաւառական յանձնախմբերը, այդ մենք շատ լաւ գիտենք։ կերակուր ուտելու դգալներից մինչ գուլպանը և ոտքից մինչ գլուխ հոգացել են նրանք չուլնեորների համար ու նրանց համար յարմարութիւններ են ստեղծել։

Մերկ են մեր գաւառի թալանված գիւղերի ժողովուրդները. մանաւանդ Խնածախում ապրող 8—10 տուն զէյվիցիներն այնքան մերկ են, որ ստիպված են նստած տեղներից չը բարձրանալ, իրանց մերկութիւնը չերեսալու համար։

Մի բօպէով ձեզ հաշիւ տուէք, ձեր պարքը մտաբերեք և տեսէք որքան թերութիւն ու անելիք ունէք։

Խնդրեցէք բժշկական օգնութիւն, որ եկող ցուրտ ձմրան բուքերին մենք մարդիկ թաղելով չը զբաղվինք, ծածկեցէք ակլորների մերկութիւնը, որով ծածկած կը լինէք դուք և ձեր մերկութիւնը, մեծարգոյ ընտրեալներ։

Սաղանդարեան

Մենք՝ նախորդ համարներից մէկում, առաջ բերելով Բագուի մուսուլման ուսուցիչների համաժողովի պատասխանը հայ ուսուցչական բիւրոյի կոչին, խորհուրդ էինք տալիս հայ և թուրք ուսուցիչներին կազմել մի բիւրօ և այդ բիւրոյի միջոցով հրաւիրել բոլոր քաղաքների և գիւղերի իրանց ընկերներին միանալ և տաքածել խօսքով ու գործով համերաշխութիւնն ու խաղաղութիւնը երկու մարտիրոսացած ժողովուրդների միջև։

Թուրք ուսուցիչների նոյն համաժողովը՝ իր օգոստոս 28-ի նիստում, ի միջի այլ հարցերի, զբաղվել է և հայ-թուրքական եղբայրասպան կռուի խնդրով ու ընդունել է հետևեալ որոշումը.

«Մահմեդական ուսուցիչների ժողովը հաստատելով հայ-մահմեդական ընդհարման կատարեալ ինքնակարութիւնը Կովկասի համար և նկատի առնելով՝ որ այդ ընդհարումը առանձնապէս խոչընդոտ է հանդիսանում ուսման և կրթութեան գործին, վճռեց իր ձեռքից եկած օգնութիւնը հասցնել այդ ընդհարման վերջ տալու և անկեղծ և տեսական հաշտութիւն ստեղծելու աշխատողներին և ցանկութիւն է յայտնում, որ հայ ուսուցիչներն ևս չը զլանան իրանց ջանքերը ի նպաստ հաշտութեան։

Սա համերաշխդործունէութեան երկրորդ քայլ է, որ անում են թուրք ուսուցիչները։

Պէտք է պատասխանել նրանց բարի զգացմունքներին, պէտք է ընդառաջ գալ նրանց ցանկութիւններին։

Ուսուցչի գերը ամեն ժողովուրդի, ամեն ազգի մէջ էական է ու խոշոր։

Մինչև այժմ, անփոխ թշնամութեամբ կուռված երկու թշուառ ժողովուրդների մէջ ուսուցիչները, դժբաղդաբար, չեն ցոյց տուել ի նպաստ խաղաղութեան այն գործունէութիւնը, որ նրանցից սպասվում էր։

Բայց անն առիթը ներկայանում է ինքնին։ Զարիքի ոյժերը կազմակերպվում են. նրանք մութի մէջ դաւադրութեան նոր ծրագիրներ են նիւթում նոր դժբաղդութիւնների, նոր ոճիրների համար։

Անհրաժեշտ է, որ մեր ուսուցիչները ձեռքից բաց չը թողնեն բարեպատեհ առիթը։

Ապա թէ ոչ նրանք կը դաւաճանեն և իրանց կոչումին, և այն ժողովրդին, որի ծոցից բղխել են։

Նախաձեռնութիւնը թող վերցնէ Ուսուցչական Միութեան բիւրօն։ Թող բանակցութեան մէջ մտնէ թուրք ուսուցիչների համաժողովի նախագահի, Հիւսէյն-բէգ Մելիքովի հետ («Կասպիի» խմբագրատուն) հայ-թուրքական ուսուցիչների բիւրօ կազմելու և խաղոյն գործի ձեռնարկելու համար։

Մի սպանէք պատեհութիւնը։

Անյապաղ ձեռնարկեցէք գործի։

Տ. Զ.

ԲԱՂԱՔԱՑԻՆ ԳԻՒՂԱՑՈՒՆ ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒՄ Է ԹԷ ՈՉ

(Ալաքալաքից)

IX

Հիմա տեսնենք թէ ինչի վրա են ծախվում այդ՝ գիւղացիներից հաւաքված փողերը։

Նախ դրա մի մասը ուտում են սեպուխները, թեմը, գաւառամասերի դատ լինելով, կարիք ունի ոչ թէ մէկ, այլ երեք բժշկի Սիսիանում, Դաւիանում և Զանգեզուրում։ Դեպք է լինում, երբ ամիսներով մի մասից միւսը հրթեռեկութիւնը դադարում է և պարզ է, թէ մի մարդու համար որքան դժուար կը լինի շուտ-շուտ մի տեղից միւսը տեղափոխվել, և բժշկական օգնութիւն հասցնելը գիւղերին, որքան ուշ։

Բժշկական օգնութեան կարիքը զգալի է մանաւանդ աւերված, թալանված գիւղացիների վերաբերմամբ։ Նրանց մօտ կենսական որոշ անհրաժեշտ կարիքներ զանազան հիւանդութիւններ են ծնել, որոնց մասին մեր թղթակցութիւններում յաճախ կրկնել ենք։ Օրինակ, եռթալը (բծաւոր տիֆ) հիւանդութիւնը, որ անցեալ տարվանից բոյն է դրած մինչեւնդցիների, հարարցիների և զէյվիցիների մէջ, մի քանի տասնեակ զոհեր է ունեցել ու դեռ շարունակվում է այժմ Գօրիսում, Խնածախում և Խնձորեսկում։

Եւ այսպէս բժշկական օգնութեան կարօտութիւնը միւս հարիւրաւոր պակասութեան հետ, որոնց ենթակայ է խեղճ թալանված գիւղացին, պէտք է վերագրել տեղական նը-պատասխանատու յանձնաժողովի թուլութեան և անհոգութեան։

Մարդիկ, որոնք չեն հասկանում իրանց անելիք գործի, սատանելիք պաշտօնի դժուարութիւնը, ինչու են ցանկանում ընտրվել։ Եւ նրանք ընտրված են միմիայն շնորհի և ճանաչվելու համար, առանց բարեիղձութեամբ մասնակցելու իրանց պարքը, իրանց սրբազան կոչումը։

Այո, մենք թէև ցանկանում ենք բարերարներ ճանաչվել, բայց պէտք է և բարերարութիւն անել իմանանք։

Տեղական յանձնաժողովի անդամները ոչ մի գրութեամբ, ոչ մի պահանջով չեն խնդրել որևէ նպաստ, գործեր, հագուստ, և այլ պէտքական իրեր կենտրոնական յանձնաժողովից խեղճ ու կրակ մինչեւնդցիների, զէյվիցիների և այլ գիւղերի մերկերի, անօգնականների համար։

Իսկ թէ ինչ են արել ուրիշ գաւառական յանձնախմբերը, այդ մենք շատ լաւ գիտենք։ կերակուր ուտելու դգալներից մինչ գուլպանը և ոտքից մինչ գլուխ հոգացել են նրանք չուլնեորների համար ու նրանց համար յարմարութիւններ են ստեղծել։

Մերկ են մեր գաւառի թալանված գիւղերի ժողովուրդները. մանաւանդ Խնածախում ապրող 8—10 տուն զէյվիցիներն այնքան մերկ են, որ ստիպված են նստած տեղներից չը բարձրանալ, իրանց մերկութիւնը չերեսալու համար։

Մի բօպէով ձեզ հաշիւ տուէք, ձեր պարքը մտաբերեք և տեսէք որքան թերութիւն ու անելիք ունէք։

Խնդրեցէք բժշկական օգնութիւն, որ եկող ցուրտ ձմրան բուքերին մենք մարդիկ թաղելով չը զբաղվինք, ծածկեցէք ակլորների մերկութիւնը, որով ծածկած կը լինէք դուք և ձեր մերկութիւնը, մեծարգոյ ընտրեալներ։

Սաղանդարեան

«Ձեղափոխական» ներկայացուցիչների՝ «յեղափոխականները» անկարող եղան, նոյն իսկ կազմակերպի չափ արիութիւն և քաղաքական քաջութիւն ունենալ։ Մինչ Դումայի արձակումից յետոյ Պետական Դուման իր կազմակեպ մեծամասնութեամբ կարողացաւ հաւաքուել Վիբորգում և ասել իր «խօսքը», հայկական կեանքում բացառապէս «սոցիալիստներից» բաղկացած ժողովը «օրինական պատասխանատուութիւնից խոյս տալու համար» սառարգութիւն է տալիս «չարքել խորհրդաժողով»։ Որքան տրագիզմ կայ այդ կոմիզմի մէջ։ Հայ «յեղափոխական» ժողովրդի «ներկայացուցիչները» հրապարակ եկան իրանց ամբողջ քաղաքական պատկերով։

*

Նոյն լրագրի մէջ (№ 7) մի շատ հետաքրքրական թղթակցութիւն կայ Դանձակից այն ճառերի մասին, որ օգոստոսի 29-ին արտասանվել են այդտեղ դաշնակցական և ոչ-դաշնակցական ատենաբանների կողմից։ Մինչ դաշնակցականները պնդում են եղել թէ՝

«Դաշնակցութիւնը մի անօրինակ հերոսութեամբ վարում է Թիւրքահայ ազատագրութեան մարտը, նա կովկասեայ աշխատաւոր զասակարգի շահերի միակ արտայայտիչն է։ Դաշնակցութիւնը 1903 թուից կռիւ է մղում միապետութեան դէմ և նը-ղանից իրել է ազգային-հեղեղական կուսակցութիւնները ու դպրոցները։ Դաշնակցութեան ուժի շնորհիւ էր միայն, որ հայ ժողովուրդը կարողացաւ դիմանալ թուրք հօրդաների յարձակմանը, մի խօսքով Դաշնակցութիւնը հայոց ազգի միակ խնամակալն է։ Հարիւրաւոր անգամ երգված ու կրկնուած բեռանումն իսկ իրանց իմաստը կորցրած այս պատված երգերի վրա ես կանգ չեմ առնիլ։ Բայց սոյն հանգիպի, որը չը գիտեմ յիշատակի տոն էր Դանձակի ցոյցի և բանկի դէպքի սպանվածների համար, թէ գոնա բանական մաղթանք Դաշնակցութեան հասցէին, ամենահետաքրքիր մասը հինգերորդ ճառն էր։ Ամբիոն բարձրացաւ Դաշնակցութեան վեհերան զինուոր Լ. Ա-ը և արդար զայրոյթի բուռն արտայայտութեամբ սկսեց հաւաքել դաշնակցականների բանութիւնները։

Այդ անկեղծ պարոնի բերանով խօսում էր հայ ժողովուրդը, դաշնակցականների բանութիւնների դէմ գնացած բարձաձայն աշխատաւորը։ Ընդհանրապէս խօսելով այն մասին, որ «դաճաճ» դաշնակցականներ ցեխոտել են Դաշնակցութեան «անարատ», «կոյս» ծրագիրը, որ նրանք յեղափոխութեան սուրբ գործը ծառայեցնում են անձնական կրքերին՝ պարոնը շեշտեց, որ կուսակցութեան գրաւման ցոյցերի կազմակերպողը եղել է ոչ թէ Դաշնակցութիւնը, այլ ինքը ժողովուրդը, որ այդ շարժումը տարերային բնոյթ էր ժողովրդի զգոհութեան։ ապա մասնաւորապէս կանգ առաւ ինքնապաշտպանութեան խնդրի վրա և միանգամայն դատապարտեց դաշնակցականների թալանի տակտիկան ու գաղանական ձեռնարկները։

Բերի գազանութեան նմուշ ճառախօսը յիշատակեց 97 թուրք անմեղ կանանց և երեխաների գնդակահարութեան դէպքը, որը կատարել է մի «աւազակ» դաշնակցական լիազօրի ձեռքով»։

*

Խօսելով այն անարխիայի մասին, որ ներ-

«Страна» թերթը ասում է.

«Չը կայ օրէնսդրական իշխանութիւն, որ ժամանակի պահանջներին ընդ առաջ գնայ, — իսկ ժողովուրդը ինքը ջրզածգօրէն, անկարգ շշափմամբ խփում է իր առաջ փակված դռներին։ սակայն նրա ջղաձգային ջանքերից ոչինչ չէ դուրս գալիս, բացի զանազան տեսակ ջարդերից, գործադուլներից, կոլսաբեր ամենի համար։ Անարխիան առաջ է գալիս ամենից առաջ օրէնսդրական իշխանութեան բացակայութեամբ, որ միայն ընդունակ է լուծել կենսական հարցերը—և ահա այդտեղ է բոլոր խռովութիւնների պատճառը։ Այն իշխանութիւնը, որ ակնայանի օգուտ չէ բերում, կարող է հեշտութեամբ թուալ ծանր բեռն կամ անպէտք ցնցոտի։ Կորցնելով միաժամանակ կենսունակութիւնը և հեղինակութիւնը, այդպիսի իշխանութիւնը փաստօրէն դառնում է անիշխանութիւն, կամ թշնամի, տաելի ոյժ։ Օրինակ, պարզօրէն կը լինի հասատել, որ այժմ պետական իշխանութիւն գոյութիւն ունի Անդրկովկասի հայ-թուրքական դաւառներում, ուր թշնամացած կողմերը իրանց հաշուով մաքրում են իրար հետ իրանց հաշիւները և վարվում են, որպէս «պատերազմող կողմեր»։

Պետական իշխանութեան այդ բացակայութիւնը, կամ նրա անգործունէութիւնը, կամ, վերջապէս, նրա խորթացումը ժողովրդից, նրա մտքերի ոսկրացումը—ահա անարխիայի գործօնները։ Մեզ ասում են. «անարխիաները, ամեն մի անձնամխիթարութեան բարձրագոյն խնդրները կարող են յաղթել հզօր ըէպրեսիայով»։ Կարելի է. նոյնիսկ հաստատապէս այդպէս է ասողջ և հզօր պետութեան մէջ։

Բայց թէ՞նչ անել այն անարխիայի հետ, այն անիշխանութեան հետ, որի մասին մենք խօսում ենք և որին ենք վերագրում մեր բոլոր դժբախտութիւնները։

Հարկաւոր է ստեղծել—ճիշտ ասել—դուռմարել օրէնսդրական իշխանութիւն կայսրութեան զանազան ծայրերից։ պէտք է այդ յինակէտին գործադրել հզօր լծակ—ճկուն կատարողական իշխանութիւն, զինաւորված օրէնսդրական վստահութեամբ։ Այդպիսի իշխանութեան շուրջը կուռ կերպով կը բոլորվէ ժողովրդական վստահութեան մի հոծ օղակ և այդ վստահութիւնը կը լինի մեր բուժման հզօր միջոց»։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԶԱՆԴԵԶՈՒՐԻ

—

Օգոստոսի 30-ին

Անցեալ ամբողջ տարվայ ընթացքում նը-պատասխանատու յանձնաժողովներից Զանգեզուրի թշուառներին մատուցած բժշկական օգնութիւնը այնքան փոքր և աննշան էր և է, որի գոյութիւնը առանց խղճահարվելու կարելի է չեղած համարել, մոռանալ։

Ուղարկած բժշկուհիք, որքան էլ գործունեայ, անձնազոհ, զիւղական կեանքի հարար ու մի դժուարութիւնների յաղթող լինէին, այնուամենայնիւ այդ չէին կարող անել, ինչ որ տղամարդ բժիշկը կարող էր անել։ Եւ մեր գաւառը, իր հազար ու մի դժուարին կողմերով, հաղորդակցութեան անպարմարութիւնը, գաւառամասերի դատ լինելով, կարիք ունի ոչ թէ մէկ, այլ երեք բժշկի Սիսիանում, Դաւիանում և Զանգեզուրում։ Դեպք է լինում, երբ ամիսներով մի մասից միւսը հրթեռեկութիւնը դադարում է և պարզ է, թէ մի մարդու համար որքան դժուար կը լինի շուտ-շուտ մի տեղից միւսը տեղափոխվել, և բժշկական օգնութիւն հասցնելը գիւղերին, որքան ուշ։

Բժշկական օգնութեան կարիքը զգալի է մանաւանդ աւերված, թալանված գիւղացիների վերաբերմամբ։ Նրանց մօտ կենսական որոշ անհրաժեշտ կարիքներ զանազան հիւանդութիւններ են ծնել, որոնց մասին մեր թղթակցութիւններում յաճախ կրկնել ենք։ Օրինակ, եռթալը (բծաւոր տիֆ) հիւանդութիւնը, որ անցեալ տարվանից բոյն է դրած մինչեւնդցիների, հարարցիների և զէյվիցիների մէջ, մի քանի տասնեակ զոհեր է ունեցել ու դեռ շարունակվում է այժմ Գօրիսում, Խնածախում և Խնձորեսկում։

Եւ այսպէս բժշկական օգնութեան կարօտութիւնը միւս հարիւրաւոր պակասութեան հետ, որոնց ենթակայ է խեղճ թալանված գիւղացին, պէտք է վերագրել տեղական նը-պատասխանատու յանձնաժողովի թուլութեան և անհոգութեան։

Մարդիկ, որոնք չեն հասկանում իրանց անելիք գործի, սատանելիք պաշտօնի դժուարութիւնը, ինչու են ցանկանում ընտրվել։ Եւ նրանք ընտրված են միմիայն շնորհի և ճանաչվելու համար, առանց բարեիղձութեամբ մասնակցելու իրանց պարքը, իրանց սրբազան կոչումը։

Այո, մենք թէև ցանկանում ենք բարերարներ ճանաչվել, բայց պէտք է և բարերարութիւն անել իմանանք։

Տեղական յանձնաժողովի անդամները ոչ մի գրութեամբ, ոչ մի պահանջով չեն խնդրել որևէ նպաստ, գործեր, հագուստ, և այլ պէտքական իրեր կենտրոնական յանձնաժողովից խեղճ ու կրակ մինչեւնդցիների, զէյվիցիների և այլ գիւղերի մերկերի, անօգնականների համար։

Իսկ թէ ինչ են արել ուրիշ գաւառական յանձնախմբերը, այդ մենք շատ լաւ գիտենք։ կերակուր ուտելու դգալներից մինչ գուլպանը և ոտքից մինչ գլուխ հոգացել են նրանք չուլնեորների համար ու նրանց համար յարմարութիւններ են ստեղծել։

Մերկ են մեր գաւառի թալանված գիւղերի ժողովուրդները. մանաւանդ Խնածախում ապրող 8—10 տուն զէյվիցիներն այնքան մերկ են, որ ստիպված են նստած տեղներից չը բարձրանալ, իրանց մերկութիւնը չերեսալու համար։

Մի բօպէով ձեզ հաշիւ տուէք, ձեր պարքը մտաբերեք և տեսէք որքան թերութիւն ու անելիք ունէք։

Խնդրեցէք բժշկական օգնութիւն, որ եկող ցուրտ ձմրան բուքերին մենք մարդիկ թաղելով չը զբաղվինք, ծածկեցէք ակլորների մերկութիւնը, որով ծածկած կը լինէք դուք և ձեր մերկութիւնը, մեծարգոյ ընտրեալներ։

Սաղանդարեան

ԲԱՂԱՔԱՑԻՆ ԳԻՒՂԱՑՈՒՆ ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒՄ Է ԹԷ ՈՉ

(Ալաքալաքից)

IX

Հիմա տեսնենք թէ ինչի վրա են ծախվում այդ՝ գիւղացիներից հաւաքված փողերը։

Նախ դրա մի մասը ուտում են սեպուխները, թեմը, գաւառամասերի դատ լինելով, կարիք ունի ոչ թէ մէկ, այլ երեք բժշկի Սիսիանում, Դաւիանում և Զանգեզուրում։ Դեպք է լինում, երբ ամիսներով մի մասից միւսը հրթեռեկութիւնը դադարում է և պարզ է, թէ մի մարդու համար որքան դժուար կը լինի շուտ-շուտ մի տեղից միւսը տեղափոխվել, և բժշկական օգնութիւն հասցնելը գիւղերին, որքան ուշ։

Բժշկական օգնութեան կարիքը զգալի է մանաւանդ աւերված, թալանված գիւղացիների վերաբերմամբ։ Նրանց մօտ կենսական որոշ անհրաժեշտ կարիքներ զանազան հիւանդութիւններ են ծնել, որոնց մասին մեր թղթակցութիւններում յաճախ կրկնել ենք։ Օրինակ, եռթալը (բծաւոր տիֆ) հիւանդութիւնը, որ անցեալ տարվանից բոյն է դրած մինչեւնդցիների, հարարցիների և զէյվիցիների մէջ, մի քանի տասնեակ զոհեր է ունեցել ու դեռ շարունակվում է այժմ Գօրիսում, Խնածախում և Խնձորեսկում։

Եւ այսպէս բժշկական օգնութեան կարօտութիւնը միւս հարիւրաւոր պակասութեան հետ, որոնց ենթակայ է խեղճ թալանված գիւղացին, պէտք է վերագրել տեղական նը-պատասխանատու յանձնաժողովի թուլութեան և անհոգութեան։

Մարդիկ, որոնք չեն հասկանում իրանց անելիք գործի, սատանելիք պաշտօնի դժուարութիւնը, ինչու են ցանկանում ընտրվել։ Եւ նրանք ընտրված են միմիայն շնորհի և ճանաչվելու համար, առանց բարեիղձութեամբ մասնակցելու իրանց պարքը, իրանց սրբազան կոչումը։

Այո, մենք թէև ցանկանում ենք բարերարներ ճանաչվել, բայց պէտք է և բարերարութիւն անել իմանանք։

Տեղական յանձնաժողովի անդամները ոչ մի գրութեամբ, ոչ մի պահանջով չեն խնդրել որևէ նպաստ, գործեր, հագուստ, և այլ պէտքական իրեր կենտրոնական յանձնաժողովից խեղճ ու կրակ մինչեւնդցիների, զէյվիցիների և այլ գիւղերի մերկերի, անօգնականների համար։

Իսկ թէ ինչ են արել ուրիշ գաւառական յանձնախմբերը, այդ մենք շատ լաւ գիտենք։ կերակուր ուտելու դգալներից մինչ գուլպանը և ոտքից մինչ գլուխ հոգացել են նրանք չուլնեորների համար ու նրանց համար յարմարութիւններ են ստեղծել։

Մերկ են մեր գաւառի թալանված գիւղերի ժողովուրդները. մանաւանդ Խնածախում ապրող 8—10 տուն զէյվիցիներն այնքան մերկ են, որ ստիպված են նստած տեղներից չը բարձրանալ, իրանց մերկութիւնը չերեսալու համար։

Մի բօպէով ձեզ հաշիւ տուէք, ձեր պարքը մտաբերեք և տեսէք որքան թերութիւն ու անելիք ունէք։

Խնդրեցէք բժշկական օգնութիւն, որ եկող ցուրտ ձմրան բուքերին մենք մարդիկ թաղելով չը զբաղվինք, ծածկեցէք ակլորների մերկութիւնը, որով ծածկած կը լինէք դուք և ձեր մերկութիւնը, մեծարգոյ ընտրեալներ։

Սաղանդարեան

ԲԱՂԱՔԱՑԻՆ ԳԻՒՂԱՑՈՒՆ ՀԱՐՍՏԱՀԱՐՈՒՄ Է ԹԷ ՈՉ

(Ալաքալաքից)

XIII

IX

Հիմա տեսնենք թէ ինչի վրա են ծախվում այդ՝ գիւղացիներից հաւաքված փողերը։

Նախ դրա մի մասը ուտում են սեպուխները, թեմը, գաւառամասերի դատ լինելով, կարիք ունի ոչ թէ մէկ, այլ երեք բժշկի Սիսիանում, Դաւիանում և Զանգեզուրում։ Դեպք է լինում, երբ ամիսներով մի մասից միւսը հրթեռեկութիւնը դադարում է և պարզ է, թէ մի մարդու համար որքան դժուար կը լինի շուտ-շուտ մի տեղից միւսը տեղափոխվել, և բժշկական օգնութիւն հասցնելը գիւղերին, որքան ուշ։

Բժշկական օգնութեան կարիքը զգալի է մանաւանդ աւերված, թալանված գիւղացիների վերաբերմամբ։ Նրանց մօտ կենսական որոշ անհրաժեշտ կարիքներ զանազան հիւանդութիւններ են ծնել, որոնց մասին մեր թղթակցութիւններում յաճախ կրկնել ենք։ Օրինակ, եռթալը (բծաւոր տիֆ) հիւանդութիւնը, որ անցեալ տարվանից բոյն է դրած մինչեւնդցիների, հարարցիների և զէյվիցիների մէջ, մի քանի տասնեակ զոհեր է ունեցել ու դեռ շարունակվում է այժմ Գօրիսում, Խնածախում և Խնձորեսկում։

Եւ այսպէս բժշկական օգնութեան կարօտութիւնը միւս հարիւրաւոր պակասութեան հետ, որոնց ենթակայ է խեղճ թալանված գիւղացին, պէտք է վերագրել տեղական նը-պատասխանատու յանձնաժողովի թուլութեան և անհոգութեան։

Մարդիկ, որոնք չեն հասկանում իրանց անելիք գործի, սատանելիք պաշտօնի դժուարութիւնը, ինչու են ցանկանում ընտրվել։ Եւ նրանք ընտրված են միմիայն շնորհի և ճանաչվելու համար, առանց բարեիղձութեամբ մասնակցելու իրանց պարքը, իրանց սրբազան կոչումը։

Այո, մենք թէև ցանկանում ենք բարերարներ ճանաչվել, բայց պէտք է և բարերարութիւն անել իմանանք։

Տեղական յանձնաժողովի անդամները ոչ մի գրութեամբ, ոչ մի պահանջով չեն խնդրել որևէ նպաստ, գործեր, հագուստ, և այլ պէտքական իրեր կենտրոնական յանձնաժողովից խեղճ ու կրակ մինչեւնդցիների, զէյվիցիների և այլ գիւղերի մերկերի, անօգնականների համար։

Իսկ թէ ինչ են արել ուրիշ գաւառական յանձնախմբերը, այդ մենք շատ լաւ գիտենք։ կերակուր ուտելու դգալներից մինչ գուլպանը և ոտքից մինչ գլուխ հոգացել են նրանք չուլնեորների համար ու նրանց համար յարմարութիւններ են ստեղծել։

Մերկ են մեր գաւառի թալանված գիւղերի ժողովուրդները. մանաւանդ Խնածախում ապրող 8—10 տուն զէյվիցիներն այնքան մերկ են, որ ստիպված են նստած տեղներից չը բարձրանալ, իրանց մերկութիւնը չերեսալու համար։

Մի բօպէով ձեզ հաշիւ տուէք, ձեր պարքը մտաբերեք և տեսէք որքան թերութիւն ու անելիք ունէք։

Խնդրեցէք բժշկական օգնութիւն, որ եկող ցուրտ ձմրան բուքերին մենք մարդիկ թաղելով չը զբաղվինք, ծածկեցէք ակլորների մերկութիւնը, որով ծածկած կը լինէք դուք և ձեր մերկութիւնը, մեծարգոյ ընտրեալներ։

Սաղանդարեան

Մենք՝ նախորդ համարներից մէկում, առաջ բերելով Բագուի մուսուլման ուսուցիչների համաժողովի պատասխանը հայ ուսուցչական բիւրոյի կոչին, խորհուրդ էինք տալիս հայ և թուրք ուսուցիչներին կազմել մի բիւրօ և այդ բիւրոյի միջոցով հրաւիրել բոլոր քաղաքների և գիւղերի իրանց ընկերներին միանալ և տաքածել խօսքով ու գործով համերաշխութիւնն ու խաղաղութի

պրն մոտիկ երկար շրջ հերոսների սարերը, ճշմարտութիւն չէք ասում և սուտերի, սանապարհներ ազատանձնակալի սանապարհներ դում էք այդ։

Դեռ, փարատա» Մինրան, «այլասերունդ գոգափարներ էք անուանում այն սկզբունքը, դառանել են մեր ընված պաշտելի հեռը ոսոները և եղել միշտ թշուառի, կեղեքվածի պաշտպան. «ազիալ» բառը սարափեցնում է ձեզ նմանների, մինչդեռ Տաճկահայաստանում մեր յեղ. ընկերները շատ վաղուց ամենում մեր յեղ. գրի, որ միմիայն աշխատող ժողովրդի վրա է, որ միմիայն Քրիստի լինելով և արհամարհեն յինվելն Քրիստի լինելով և արհամարհեն գիրերն։

Այսօր դուք ձեր արքանեակներով երևան էք գալիս իբրև տաճկահայկական գատի պաշտպաններ և վայնասուն բարձրացած գոչում էք թէ՝ տաճկահայկական գատը մոռացուած է թերևս»։

Դաշնակցութեան աշակցութիւնը անցեալում—տաճկահայոց նկատմամբ — արտաներում—տաճկահայոց նկատմամբ — արտայայտվել է բարոյական և նիւթական օգնութիւններով, իսկ այժմ, այս հրամանագրերում, կարող եմ բոլորովին հաստատ օրերում, կարող եմ բոլորովին հաստատ ձեզ, որ այդ աշակցութիւնը եռապատկված է (կարող եմ ապացուցել, որից պակված է (կարող եմ ապացուցել, որից յետոյ պարտաւոր կը լինէք հրապարակօրէն յետոյ պարտաւոր կը լինէք հրապարակօրէն յիսոյ վերցնել ձեր մեղադրանքը)։ Իսկ եթէ յիսոյ վերցնել ձեր մեղադրանքը)։ Իսկ եթէ ցանկալի է ձեզ, որ ռուսահայ ժողովուրդը, ցանկալի է ձեզ, որ ռուսահայ ժողովուրդը, ունցանկացողների նման—միայն և միայն տաճունցանկացողների նման—միայն և միայն տաճկահայ ժողովրդի մասին մտածէ և նրա գոկահայ ժողովրդի մասին մտածէ և նրա գոյութիւնը ապրի—դա մեզ՝ յեղափոխական յութիւնը ապրի—դա մեզ՝ յեղափոխական տանձանայնիկա երբէք ցանկալի չէ։ Անբատանձանայնիկա երբէք ցանկալի չէ։ Անբարեկրութիւն է (եթէ աւելին չասել) ներբեկրութիւն է (եթէ աւելին չասել) ներկայ հանգամանքներում այդ պահանջը անելկայ հանգամանքներում այդ պահանջը անելկայ ժողովուրդը ներկայումս իր կեանքն ռուսահայ ժողովուրդը ներկայումս իր կեանքն է քարեփրում. նրան չենք կարող և ոչ մի է քարեփրում. նրան չենք կարող և ոչ մի իրաւունք չունենք յետ կասեցնելու ընդհանուր իրաւունք չունենք յետ կասեցնելու ընդհանուր ազատագրական շարժումից։ Նա կթան կով ազատագրական շարժումից։ Նա կթան կով է մեզ համար։ Տաճկահայերը, կարծեմ ժամէ մեզ համար։ Տաճկահայերը, կարծեմ ժամանակ է, որ ստեղծեն իրանց ջանքերով անակ է, որ ստեղծեն իրանց ջանքերով յեղ. գործը, յեղ. գործիչներ երկրում, որից յեղ. գործը, յեղ. գործիչներ երկրում, որից յետոյ ռուսահայ մաքուր տարերը, բոլորովին հաստատած եմ, չեն պանայ իրանց յետոյ ռուսահայ մաքուր տարերը, բոլորովին հաստատած եմ, չեն պանայ իրանց հեղայրական օգնութիւնը։ յեղ. գիտակցութեան հետ է պայմանաւորված այդ օգնութիւնը։ Ձեր «ընկեր խմբակում» Համոն այմանից խոր քաղաքագիտութիւն մտածում է այն սարամբերի վճռի մասին, որ Դաշ. է այն սարամբերի վճռի մասին, որ Դաշ. դաշնակցութիւնը ներկայումս դրել է. «...մենք միաժամանակ անկարող ենք կուել թէ կառավարութեան և թէ թուրք հրոսակախմբերի և խուլիգանների դէմ»։

Իսկ «խմբակում» Համոն, չը գիտեմ ինչ լոգիկայով կարծում է, որ հայ ժողովուրդը Տաճկաստանում միաժամակ պէտք կարողանայ յաղթել և քուրդերին, և տաճիկ ժողովրդին, և չերքեզի, և տաճիկ կառավարութեան հետ և միայն հայ ժողովուրդը պիտի անէ այդ ամենը...։

Տեսէք, ինչ դէմքեր են այդ Համոներ, որոնք ինքնագիտակցաբար են կոչում իրանց. անանկ հոգիներ։ Խորհուրդ կը տայի ձեզ միանալ «ռուս հայրենասէրներին». նրանք էլ են այդպէս դատում։

Իսկ ձեր միտս ընկերը՝ «զինուոր» Խորենը... նա էլ Անդրանիկի կոչն է շահագործում. խորհուրդ կը տամ նորից լարդալ այդ կոչը, «զինուոր» Խորէն։

Զգուշացէք, պարոններ, ոչ մի մաքուր յեղափոխական չի ների ձեզ։

Թողէք հանդիսա ընկեր նահատակների անշիրիմ նշխարները. մի մերձենաք նրանց, նրանք ձեր ընկերները չեն կարող համարվել այսուհետ։

Ձեր կոչումը շահատակութիւններ ու ինտրիգներ թող լինեն։

Ձեռք երկարեցէք «ընկեր» եպիսկոպոսներին ու տէրտէրներին, «ընկեր» կեղեքիչներին և տարտերներին և այլոց, որոնց ձեռն տու է... Ծարունակեցէք փորել տաճկահայկական գատի գերեզմանը. շարունակեցէք։

Բայց այդ բոլորը կատարելուց յետոյ, երկնի կրկնէք մաքուր, գաղափարական ֆիզայու արդար գայրոյթից։

Բարձր սրբութիւնները ձեր գարշ մի գարձնեք զանազան կաշիների տակ։

Դիտում եմ մաքուր, ազնիւ և ճշմարիտ յեղ. գիտցիներին՝ մաքրելու իրանց շարքերը Մինրանների, Համոներից և նմանոներից, որոնք սրբապղծում են մեր նահատակ ընկերների արիւնը։

Օգոստոսի 28-ին Կոմս

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐԻՆ

Կարդալով «Զանգ» № 15 և 16-ում խմբագիր Մինրանի և իր նմանների հասցէին տրված նամակները, յայտնում ենք այդ մասին մեր բուռն զայրոյթը։ Այն յիշողները, որոնց մենք ծանօթացանք լրագրի էջերում և պայրոյ էր, որ եկաք երկրորդ անգամ ապացուցանելու այն բարոյական մնանկութիւնը, որ ունեն իրանց ջոջ անուանող մի քանի տասակ պարոններ, որոնց սորագրութիւնները այս վերջին ժամանակներս դէս ու դէն փայլում են, կարծես միմիայն սոփեստութեան և ապիրատիկ շաղալութիւնների համար զարդ լինեն ծառայելու և ուրիշ ոչինչ։ Հասարակութիւնը այդ շաղալութիւններից ոչինչ չունի ուսանելու և հետևապէս լաւ կը լինէր, որ լրագրութեան էջերը չը սպացնէին այդ տպող յիշողներով։

Ա. Հաբիւբաևի զինուորների կողմից Պետրոս Բ-ի Մեքսէլ, Գ-ի Սարօ, Դ-ի Տիգրան, Զ-ի Խաչօ, Ը-ի Աւաբ, Ժ-ի Վասիլ, ԺԱ-ի Յոսէֆ, ԺԲ-ի Դալոշ, ԺԳ-ի Յակով Խաչատ., ԺԴ-ի Աբրահամ, ԺԵ-ի Ուսրշատ։

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

I

Գ. Վանցեան. Դրպանի Ուղղագրութիւն։ Հրատարակութիւն Ս. Ս.-ի. Թիֆլիս, տպարան Մ. Վարդանանցի. 1906. գինն է 5 կոպ։

Այս փոքրիկ, 25 փոքրագիր երեսներից կազմված ղեղոյկով պ. Գ. Վանցեանը մի շատ սրամիտ միջոց է գտել մեր անգրագէտ գրագրելու դիւրութիւնները տալու։ Ո՞վ չը գիտէ, թեան և ուժեղցվող շաղալութիւնների համար դարդ լինեն ծառայելու և ուրիշ ոչինչ։ Հասարակութիւնը այդ շաղալութիւններից ոչինչ չունի ուսանելու և հետևապէս լաւ կը լինէր, որ լրագրութեան էջերը չը սպացնէին այդ տպող յիշողներով։

Ա. հաբիւբաևի զինուորների կողմից Պետրոս Բ-ի Մեքսէլ, Գ-ի Սարօ, Դ-ի Տիգրան, Զ-ի Խաչօ, Ը-ի Աւաբ, Ժ-ի Վասիլ, ԺԱ-ի Յոսէֆ, ԺԲ-ի Դալոշ, ԺԳ-ի Յակով Խաչատ., ԺԴ-ի Աբրահամ, ԺԵ-ի Ուսրշատ։

Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

I

Գ. Վանցեան. Դրպանի Ուղղագրութիւն։ Հրատարակութիւն Ս. Ս.-ի. Թիֆլիս, տպարան Մ. Վարդանանցի. 1906. գինն է 5 կոպ։

Այս փոքրիկ, 25 փոքրագիր երեսներից կազմված ղեղոյկով պ. Գ. Վանցեանը մի շատ սրամիտ միջոց է գտել մեր անգրագէտ գրագրելու դիւրութիւնները տալու։ Ո՞վ չը գիտէ, որ ռուսերէնում ինչ սարերի ուղղագրելու մեծ դժուարութիւն է։ Ինչպէս գրագրելու դիւրութիւնները տալու համար, Գ. Վանցեանը մի շատ սրամիտ միջոց է գտել մեր անգրագէտ գրագրելու դիւրութիւնները տալու համար

Եւ թէ ինչպէս չը բաժանել միմեանցից եկեղեցին և պետութիւնը։ Այժմ ամէն ազգ, ամենախուլ անկիւններում գտնվող ժողովուրդն անգամ, Պարսկաստանը օրինակ, ուզում է ունենալ ազատութիւն, ուզում է ունենալ սահմանադրութիւն, ուզում է ինքը լինել իր ճակատագրի տէրը և այդ պատճառաւ նա ուզում է ընտրել իր ճակատագրի ղեկավարները։ Իսկ Trente-ի ժողովը սրանից 3 դար առաջ այնքան համարձակ կերպով հրատարակում էր, թէ կաթոլիկութեան հիմքն է կրօնական միապետութիւնը։

Ի՞նչպէս ուրեմն այդպիսի մի կրօնքի սկզբունքից հետևցնել այժմեան ազգերի քաղաքական սկզբունքները։ Ի՞նչպէս կարելի է, ասում էր դարձեալ Quinet, կրօնքի պետի բացարձակ իշխանութիւնից հետևցնել ժողովրդի նոյնպէս բացարձակ իշխանութիւնը»։ Մի՞թէ սա հակասութիւն չէ։

Եւ ահա թէ ինչ է ուզում անել Ֆրանսիան, ահա թէ ինչ նշանակութիւն ունի ամէն ազգերի համար Ֆրանսիայի առաջադիմութեան այս քայլն էլ։

Ֆրանսիան ուզում է ապրել, ուզում է լինել մեծ, ուզում է լինել ազատ, ազատութիւն առանց որ և է սահմանի. և այդ ազատութիւնը անկարելի է լինում և, եթէ լ նի էլ, միշտ վտանգի մէջ է լինելու, քանի որ պապականութիւնը իր ուսերի վրա է։

Բայց այսօր նա տապալեց գետին պապականութիւնը։ Իսկ պապականութիւնը, մի քանի օր սրանից առաջ, կօնդակովը Ֆրանսիական ժողովրդեան կրօնական կուռի է հրաւիրում։ Բայց՝ ինչպէս սրանից մի քանի օր առաջվայ յօդուածով ասած էի և այսօր էլ կասեմ, կրկնելով Jaurès-ի և Pelletan-ի խօսքերը, այդ կուռի կոչը կը մնայ անհետևանք։

Գուցէ Պիոս X յաջողի, ասում է Pelletan հայասէրը, տաքի հանել մեծ քաղաքներում, Պիրենեան և Ալպեան ձորերի և Bretagne-ի մի քանի յետամնաց գիւղերի մի քանի ֆանատիկներ՝ որոնց թիւը կարելի է մի քիչ մեծացնել։ բայց պապականութիւնը դրանով չը պիտի ունենայ նոյն իսկ այն զրուելի պատիւը, որը կայանում է ժողովրդի մէջ կրօնական պատերազմ գրգռելու մէջ։

Աւ. Օհանեանց

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ուրմի, 12 օգոստոսի

Իրար յաջորդող նորանոր լուրերը հաստատում են Զաֆար-ազայի եղբայր*) Սմկօյի ասպատակութիւնները Խոյ-Սալմաստի շրջանում։ Սիրուն Զաֆարի աղմկայոյզ սպանումից յետոյ հարը՝ Մամեդ-ազան վարչուչ պահեց իրան դեպի իշխանութիւնը, իսկ որդին Սմկօն լի վրէժխնդրութեամբ իր, երեսունի չափ նոյնքան քրնախնդիր մարդկանցով և եղբօր կինը, ստացվածքը առած՝ հեշտութեամբ տեղափոխվեց Մօտիկ տաճկական սահմանը և յետոյ սկսեց մի շարք աւեր ու սպանութիւն գործել պարսկական հողում։

Գիւղական աշխատանքի այս ամենաեռուն մէջոցին կրկին թալան-թրաշ և սպանութիւնները սաստկացրել է նա։

Հայերի հետ դեպք չէ պատահել. պատճառը հասկանալի է։

Ուրմիայի կողմերի աւար ու սպանութիւնների մէջ քրդական այն ցեղերն են մասնակցում, որոնք երկու տարի առաջ ամերիկական մի միսիոնարի սպանման մէջ մեղաւոր եղան և կառավարութեան կողմից ճնշվեցին սաստիկ։

Թիւրք-պարսկական սահմանային հարցի գժտութիւնը ծագած օրից, յիշեալ քրդերը բացարձակ վրէժխնդիր են լինում, գլխաւորապէս քրիստոնէական գիւղերից։

Առ երևոյթս քրդական անկարգութեան դէմ են օտանցիք, որոնք պարսկական սահմաններումն են տակաւին, մինչդեռ դէպքերը օր օրի վրա բազմապատկվում են. թւում է այդ կասկածաւոր պոլիտիկ է...

Ատրպատականի կենտրօնական կառավարութեան ուղարկվելիք զօրքը չը կայ մինչև այժմ։ «Մինչև աղը գայ, մատաղը կերթայ», ասում է առածը։

Առ այժմ, քրդական շրջաններին մօտ գիւղերը սարսափի մէջ են. ամէնայն օր տնային ապրանք սայլերով կրում են քաղաք։ Կեանքի անորոշութիւն։ Պաշտօնականները բնակիչներին յոյս են տալիս, «կը գայ զօրքը՝ քրդերին կը պատժէ»։ Բնակիչները սարսափ է զգում թէ մէկից և թէ միւսից։

Անցեալ տասնեակ տարիների ընթացքում յաճախ կրկնվել են նմանօրինակ անկարգութիւններ և միշտ ստիպված է եղել կառավարութիւնը մեծ զօրքով ընկնել այդ անհանգիստ տարրին։ Վատութիւնը նրանումն է, որ նոյն զօրքի ներկայութիւնը բնակչութեան պակաս նեղութիւն չէ պատճառել, մինչև որ անուղղիչ քրդերի հետ հաշիւները մաքրվել է սրով, հրով և ցեղապետներին գերելով. վերջնական հաշիւը փակվում է ոսկի լիրաների մի վճարումով, բայց ոչ յօգուտ կառավարութեան, այլ...։ Զօրքը իր պարտքը կատարեց և հեռացաւ, և ահա երեկվայ մարդասպանն աւազակը արդէն ազատ է։ Նա ապաշխարեց... հնազանդութեան եկաւ։ Հաւատաւ. քաւ լիցի... Բնակչութիւնը ենթարկվում է գալիք էլ աւելի արտաւիրքներին։ Լեռնական քիւրդը տուժէ, զոհը տայ, գոյքը յափշտակվի, հրդեհվի, տարիների ընթացքում սպանութեամբ, թալանով ձեռք բերած շղարշալ ոսկիները խլվեն և նա հանդիստ մնայ։ Ինչպէս հաւատալ։ Նոր երևոյթ չէ այս։

Խեղճ ու կրակ ժողովուրդը ամէն անգամ փորձով է տեսել, որ ինքն է տուժողը և ոչ պատժարժան քիւրդը։ Նա իր սերնդի զարգացումը... դարձեալ կը շարունակէ, մինչև որ յաւելեմամբ ձեռք կը բերէ իր կորուստները, և այսպէս անվերջ։

Այս էր պատճառը, որ մենք նախորդ նամակով ինչպէս փորձ համարեցինք քիւրդ աւազակին պատժելու այս եղանակը։

Այստեղ կրթական գործի համար անցեալ տարի հրաւիրել էին օր. Բայաթեանին՝ տեղական մի ուսուցիչ և մի ուսուցչուհի օգնականներով։ Ինչքան և համապատասխան լինէին սրանք ուսուցման գործին, մի տարվայ արդիւնքը արդիւնք չէր լինի։

Նիւթական պակասութեան պատճառով ուսուցիչ և հոգաբարձու հրաժարվել, հեռացել են։ Պակասող գումարը հրաժարվող ոհգաբարձութիւնը վճարել է իր անձնականից։

Նոր հոգաբարձութեան շարքում վերընտրված պ. Յովսէփ Աֆթանդիլեանը բանակցութեան է մտել Թիֆլիսից նոր ուսուցիչ և ուսուցչուհի հրաւիրելու։

Ցանկալի կը լինէր այստեղ եկողները ոգեւորված լինէին գաղափարով. նիւթականը ոգևորել չէ կարող։ Ուրմիայի հայը աղքատ է և կարօտ լոյսի։ Գործողները ոչ-տեղացի հայեր են, որոնք չունենալով ոչ մի հաստատուն եկամուտ, սոսկ իրանց անձնական ջանքերի և սովորողների լոկ աննշան մի մասի վճարին են յոյս կապած։

Այստեղ կայ և եղել է մի այլ աւելի կարեւոր մարմին, որ կրում է «Գործակալական խորհուրդ» անունը և կոչված է Ուրմիայի վիճակի հայոց հոգևոր և մարմնաւոր ամենօրեայ դատական խնդիրներին ընթացք տալու իշխանութեան առաջ։ Բայց ով որ ականերես և գիտակ է մեր այս կողմերի ժողովրդի կենցաղին և յարաբերութիւններին միւս ազգութիւնների հետ, նա միայն կարող է ըմբռնել թէ որքան կեղեքումներ են լինում և որքան հարցեր կան լուծելու ի պէս նոյն ժողովրդի։

Գործակալական խորհրդի մի անդամը հրաժարված է, իսկ միւս երկուսը իրանց սեպհական գործերի պատճառով ինչպէս հարկն է ուշադիր չեն իրանց դիմող ժողովրդի ցաւերին, որոնք անպաշտպան մնալով կեղեքվում են կաշառակեր պաշտօնեաներից։

Երկարաւուն, երկար տարուց աւելի շարունակվող թանգութիւնը, ապգաբնակութիւնը անհանելի դրութեան մէջ է դրել։ Երևակայեցէք մշակ դասակարգի մի մարդ ամենայն օր բանելով՝ (անհնար է ամենայն օր գործ ճարել) օրական երկու դրան (35 կոպ.) կարող է վաստակել։ դրանով հազիւ-հազ իր գլուխը պահէ. իսկ կինը, երեխաները և մինչև 10 հոգի կազմող ընտանիքաւորները։

Սպասվում էր այս տարի հացի առատ բերք և էժանութիւն, բայց առ այժմ նշանները չը կան։

Աբգար Տէր-Եսայեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

4 սեպտեմբերի

ԲԵՐԼԻՆ, 3 սեպտեմբերի։ «Ֆրանկֆուրդեր-Ցայտունգ»-ի Լօզանից հաղորդած լուրերի համաձայն, այնտեղ խուզարկեցին մի քանի ուսանողների բնակարաններ, որոնք յարաբերութիւն էին պահպանում Լէօնտիէվօի հետ, որը սպանեց Միլլերին։ Լուրերին նայած արդէն երրորդ օրն է, որ անյայտացան 3 ուսանողուհիներ։

ԿԻԵՎ, 3 սեպտեմբերի։ Դեն.-նահանգապետի հրամանով մի ամսվայ բանտարկութեան է ենթարկված «Kiewskia Otrodoski» լրագրի խմբագիրը զինուորական-դաշտային դատարանների գործունէութիւնների մասին տպած սխալ յօդուածների համար։

ՄՕՍԿՎԱ, 3 սեպտեմբերի։ Իշխան Շչերպանովը հիմնում է ուղղափառ եղբայրութեան անունով մի ընկերութիւն, Ռուսաստանի բոլոր ուղղափառ ծիրերը միացնելու նպատակով։

ՍՕՖԻԱ, 3 սեպտեմբերի։ Լրագրների ասելով, այն գնդիրից, որոնք տեղաւորված էին Բուրգասում և Եամբօլում, փախել են 40 յոյներ, կազմելով մի խումբ, որը գործում է Անդրիապօլիսի շրջանի Վասիլիկօ քաղաքի շրջակայքում՝ բոլգարների դէմ։

ՄԱՐՍԷԼ, 3 սեպտեմբերի։ Նախագահ Ֆալիերը ճաշկերոյթի ժամանակ մի ճառ ասաց ի պատիւ ֆրանսիական գաղութների գործիչների, որոնք նպաստում են քաղաքակրթութեան տարածման և պահպանում են Ֆրանսիայի փառքը։ Նախագահը առանձին ուրախութեամբ մատնանշ արեց գաղութային ցուցահանդէսի մասին, որը իր մէջ անփոփում է բոլոր մարդկային ձեռնարկութիւնների ամենագլխաւոր տարրերը—կամք, միտք և աշխատանք։ Ֆալիէրը ասաց, որ միութիւնը և համերաշխութիւնը այդ երեք տարրերի կը նպաստէ պահպանելու սօցիալական խաղաղութեան, որը ցանկալի և անհրաժեշտ է գեմօկրատիայի զարգացման համար։

ՍՕՖԻԱ, 23 սեպտեմբերի։ Հաղորդում են, որ օգոստոսի 25-ին թիւրքաց զօրքերը թալանեցին Ռօդէվօ շրջանում բոլգարական մի գիւղ. բնակիչներից շատերը սպանված են։

ՀՌՕՄ, 3 սեպտեմբերի։ «Տրիբուն» լրագիրը կանէից հաղորդում է, յունական պրինց Գէորգին իր մի կոչում, ուղղված կրէտացիներին, յայտնում է, որ ինքը վճռել է թողնել գլխաւոր կոմիսարութեան պաշտօնը։ հաւատացնում են, որ Զայմիսը կը լինի նրա յաջորդը։

Բ.ԱԻԷՆՕՍ-ԱՅՐՕՍ, 3 սեպտեմբերի։ (Խալկայի գաւառ) Զիլիում զգացվեց հողի տատանում։ Ժողովուրդը ամբողջ գիշերը անցկացրեց փողոցներում։

ԿԵՐԶ, 3 սեպտեմբերի։ Շրջանային դատարանում սկսվեց հրէական ջարդի քննութեան գործը. կանչված են 166 վկաներ։

ՊԱՐԻԶ, 3 սեպտեմբերի։ Ժամանեց Էկսլէբէնցից յունաց թագաւորը և երկու օրից յետոյ մեկնելու է գալիք Հօպէնհագէն։

ԼՈՒԳԱՆՍԿ, 4 սեպտեմբերի։ Քաղաքային այգում զբօսանքի ժամանակ տարձանակի մի քանի գնդակներով սպանվեց Դարթմանի գործարանների պրիստաւ Գրիգօրիեվը։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 4 սեպտեմբերի։ Ալէքսանդրեան հրապարակում անյայտ մարդիկ թեթև կերպով վիրաւորեցին զինուորական-շրջանային դատարանի նախագահ գեներալ Դօրօշեվրսկուն։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 սեպտեմբերի։ Դատաստանական պալատի առանձին ատենակալներից և դասակարգային ներկայացուցիչներից մանակցութեամբ՝ «Радикалъ» լրագրի խմբագիր երդ. հաւ. Մարգուլիսը, մամուլի ժամանակաւոր կանոնների հիման վրա, դատապարտված է մէկ տարի բերդակալութեան և, արգելվում է պարապել խմբագրական և հրատարակչական գործունէութեամբ 5 տարի ժամանակով։

ՎԻԵՆՆԱ, 4 սեպտեմբերի։ Ժամանեց բոլգարական իշխան Ֆէրդինանդը։

ԿԷՆԻԳՍԲԵՐԳ, 4 սեպտեմբերի։ Ածխավաճառները վճռեցին գործադուլ արած բանուորների պահանջներին բաւարարութիւն չը տալ։ Գործադուլը արդէն չորրորդ շաբաթն է որ շարունակվում է։

ԿԵՐԶ, 4 սեպտեմբերի։ Մի քանի մեղադրեալների և վկաների չը ներկայանալու պատճառով հրէական ջարդի քննութեան գործը վճռված է յետաձգել։

ԿԻԵՎ, 4 սեպտեմբերի։ Բանտի հիւանդանոցում երկրորդ անգամ բացվեց քրէական յանցաւորների փորած անցքը։ Կալանաւորները փորել էին 30 արշին, մնում էր 13։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 սեպտեմբերի։ Ներկայ տարում մտադրութիւն կայ բանալու 184 գաւառներում հողային բարեկարգիչ մասնաժողովներ։ Սեպտեմբերի մէկին մասնաժողովի անդամների ընտրութիւնները կայացան 162 գաւառներում, գիւղական համայնքների թեկնածուների ընտրութիւնները 101 գաւառներում, ընտրութիւններից հրաժարվեցին 13 գաւառների գիւղացիները, իսկ մնացած 70 գաւառների հետևանքները անյայտ են։ Մըշտական անդամներ նշանակված են 115 գաւառներում։ Տեղի ունեցաւ կանանց համալսարանի բացումը հետևեալ պաշտօնական անուամբ. «Պատմա-գրականական և իրաւաբանական բարձրագոյն կուրսեր»։ Զբաղմունքները կը սկսվեն սեպտեմբերի 5-ից։ Ընդունվել են 250 հոգի։

ՊԵՏԵՐՀՕՖ, 4 սեպտեմբերի։ Հանդուցեալ Տրեպովի մարմինը սեպտեմբերի 6-ին կը տարվի մայր-եկեղեցին, որտեղից, արարողութիւնից յետոյ, հողին կը յանձնվի։

ՀԱՎԱՆՆԱ, 4 սեպտեմբերի։ Դերի բռնված դաւադիրների ու ապստամբների պատգամաւորների հետ բանակցութիւններից յետոյ, կառավարութիւնը յայտնեց պատերազմական գործողութիւնների անորոշ ժամանակով դադարեցման մասին։ երևի մտադրութիւն ունենալով հաշտութիւն կայացնել մինչև Տաֆտի ժամանելը կամ Միացեալ-Նահանգների միջամտելը։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ, 4 սեպտեմբերի։ Ստատսսեկրետար Տաֆտը և նրա օգնական ստատսսեկրետար Բէկօն մեկնեցին Հավանա։

ՄՕՍԿՎԱ, 4 սեպտեմբերի։ Համալսարանի ուսանողների մի խումբ է կազմակերպվում՝ անհրաժեշտութեան դէպքում կռիւ մղել իրական մլեոցներով։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 սեպտեմբերի։ Մատակարարողական գործի առիթով կայացած խորհուրդը ցանկութիւն յայտնեց, որ կառավարութիւնն բարեգործական օգնութեան նպատակով յատկացրած գումարները ամփոփել զեմստվօների ձեռքում, և թոյլատրել նրանց վճռելու, նրանք ինքնիրը կը կատարեն գործը, թէ կը յանձնեն համադեմստվային մարմնին։

ՀԱՎԱՆՆԱ, 4 սեպտեմբերի։ Զինուորական գործողութիւնները դադարեցնելու համար տրված հրովարտակից յետոյ, կառավարչական կօմիսարները մեկնեցին Հավաննայից, որպէս զի բանակցութիւններ վարեն ապստամբների հետ։ Կառավարչական անդամները ցոյց տուին, որ զինուորական գործողութիւնները դադարեցված են Բուզվէլտի խորհրդով, որի ջանքերը ուղղված են խաղաղութիւն մտցնելու երկրում։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԴՈՒԷԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՄԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԹԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբուժութեան, վենէրական (սիֆիլիս) միզասեռ. հ.։
Կ. Մ. ԶԻՒՕՎԱՆԻ—9 —10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վենէրական և վիրաբուժ. ին։
Զ. Բ. ԲԱԲԱՆԱՆԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Կ. ԴԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Օ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1 ½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇԶԵՐԲԻՆԱ—1 —2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Մ. ՓՈՂԻՆՕՎ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց և ծաղկաժաս.։
Թ. Գ. ԱԲԵԱՆՑ—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

Վճարը 50 կ.։ չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (գօն սուլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ՝ Բ. Նաւասարդեան

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
մշտական ժամակալներով։
Ելիզավետինսկայա փողոց, 101, տելէֆօն 1026
Հիւանդների ընդունելութիւն ամէն օր։
Մ. Գ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆՑ 1—2 ժ.—միզասեռական, կանչուի և սիֆիլիս։
Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ 11—12 ժ.—ներքին և նիւթաբանական։
Գ. Ն. ԴԵՄԻՏՕՎ—11—12 կ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։
Ի. Ե. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆՑ 12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն։
Գ. Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ 12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ
Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ. 1—2 ժ. վիրաբուժական հ.
Մ. Մ. ԷԼՉԻԵՆՑ 1—2 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի։
Գ. Ա. ԲԷՅԷՐ—երեխայոց և ներքին հ.

Հիւանդանոցում բժշկում են հիպնօզով, կատարվում միկրոսկոպական, բակտերիօլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկաժաս։ և նամուսների (кормилица) ընտրողութիւն։ Բժշկական խորհրդի համար վճարը 50 կոպ.։ Օպերացիայի և համախորհրդի վճարը ըստ համաձայնութեան։ Դիշերօթիկ հիւանդների բժշկությունը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին նոմէրներից։

(Հ.ու.կ.) 87—100

ԲԺԻՇԿ

Լեւոն Օհանջանեան

Մասնագէտ միզային, վենէրական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւնների։ Ընդունում է առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը, երեկոյեան 6—9 ժամ.։ Կանանց և երեխաների համար 11—12 ժ.։ Հասցէն անկիւն Գօլովինսկի պրօսպէկտի և Կարետնայա փողոցի, տուն Թամամշեանի։ Մուտքը Կարետնայի փողոցից № 2.

(ա. օ.) 225—300

*) Նախնեաց նամակով սխալմամբ Սմկօ անուան տեղ Դաւոս ենք գրել։ Ա.Տ.-ե.

Բացված է բաժանորդագրութիւն

„ԶԱՅՆ“

շաբաթաթերթի, որը ստորով լոյս կը տեսնի։

Բաժանորդագրին է՝ Թիֆլիսում տարեկան 2 ր. 50 կ., դուրսը տարեկան 3 ր., արտասահման տարեկան 4 ր.։ Ամսական Թիֆլիսում 20 կ., դուրսը 30 կ., արտասահման 40 կ.։ Հատով Թիֆլիսում 5 կ., դուրսը 7 կոպէկ։

Դիմել՝ Тифлисъ, редакція «Дзайнъ» Малая Ванкская ул. № 4, կամ Tiflis Redakction du jourlal »Dzaine».

Խմբագիր՝ բժ. Տ. Իսախանեանց
Հրատարակիչ՝ Մ. Դօլուխանեանց

(Կ. Չ.) 1—3

ԲԺԻՇԿ

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

Մասնագէտ ներքին և երեխայոց հիւանդութիւնների առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը ամեն օր 12—1 ժ. առ. և 5—6 երեկ.

Միխայլովսկի պր. տ. Ճավճանիձէի № 36

(Կ.Չ.ու.) 46—100

„Գուտտենբերգ“

գրավաճառանոցում ծախվում են

«Թուրքական խնդիրներ և օրինակներ», ա. մաս, փոխադրութիւն Ար. Սպարապետեանի . . . . . 30 կ.
Նոյնը բ. մաս . . . . . 30 կ.
Նոյնը գ. մաս . . . . . 30 կ.

Գումարով գնողներին զեղչով

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гутенбергъ».

10—10

ԴՊՐՈՑ

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունելութիւնը սկսված է, ուստիմ՝ սեպտեմբերի 6-ից։ Բեհրութեան փող. սեփ. տ. 25։
(սեպ. 2, 3, 5, 6, 8, 10, 14, 17) 3—8

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ

ԵՒ

ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 5-ը։

Աւանդվում են՝ ռուսերէն և թուրքանութիւն (անդրադէտների համար)։

Վճարը՝ ամսական 2 ռուբլի, իսկ կար ու ձեւի ամբողջ դասընթացքի համար՝ ըստ կարողութեան։

Պատուէրներ, տրիկնանց զգեստներ և ձեռագործներ ընդունվում են սեպտեմբերի 1-ից։ Դասաւանդում են հմուտ ուսուցչուհիներ։

Ընդունելութիւն ցերեկվայ ժամը 11—2-ը։
Սուդերնայա, 36։

(օգ. 28 սեպ. 5 ամ. 1 ան.) 5—10

Մակար Տէր-Սարգսեանի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԵՂԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գինը 30 կոպ.

ԴԱՄԱՍԻՐԲ ԴԵՄԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գինը 50 կոպ.

Уроки чистописанія

Գինը 25 կոպ.

100-ից ոչ պակաս գնողներին 20% զեղչ։

Դիմել՝ Թիֆլիս—Կենտրոնական գրավաճառանոցին։ Երևան՝ յօրինողին։

8—10

Եղեսիայի

ծխական դպրոցի համար արդէն վարձված են ուսուցիչներ. պատասխան չը ստացողներն ազատ են։

Ի դիմաց հոգաբարձութեան՝
աւագ ուսուցիչ՝ Վլաս Վլասեանց

Յովհաննէս Դարբեանի

հրատարակութեամբ

Լոյս ենն տեսել

№ 5. Մօպասան, «Մի կանանց», թարգմ. Ս. Տ.-Անանեան . . . . . 1 ր.
№ 6. Ա. Ագարոնյանց, «Кусочекъ хлѣба», «Петухъ» թարգմ. Վ. Բաբեան . 10 կ.
№ 7. Անենկայա, «Հանրապետութիւն» թարգմ. Ս. Տէր-Անանեան . 5 կ.
№ 8. Ա. Բէբէլ, «Քրիստոնէութիւն և Սօցիալիզմը» թարգ. Ս. Տէր-Անանեան 10 կ.

Շուտով լոյս կը տեսնեն՝

№ 9. »Զուգերներ»
№ 10. «Կորչին Սօցիալ-Դեմօկրատները»։

Դիմել հրատարակչին՝ Армянскъ, «Тавргуб.) Ивану Давидову և Կովկասի յայտնի գրավաճառներին։

2—6

ԼՈՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

ԱՐԻՆԻ ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Դրամատիկական անցք մի գործող.
Հեղ. Պ. Հ. Լուսաղնի
Թարգմ. Ֆր. Տ. Զաւէն
Դիմել՝ «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին։

4—5

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Թուրքական խնդիրների ԳՈՂՈՎԱԾՈՒ

(Եւառուելսկուց և ուրիշներից քաղուած)
կազմեց Ս. Զորչոփեան
Գինն է 30 կոպ.։
Վաճառվում է հեղինակի մօտ Нахичеванъ н. Д.Ѳеодоровская ул. д № 12. 5—5

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ, ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՊԱՆՍԻՕՆ

Ս. ՊԵՏԵՐՍԵԱՆԻ

(Баку—пассажъ Лалаева)

Մանկական պարտէզ ընդունվ. երեխ. 5—7 տ.
Ուսումնարան » » 7—9 տ.
Երեխաները պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ 1—10

Արեշի գաւառի կրկնակի աւելված Նեմեթպաշա գիւղից, Ներսիսեան դպրոցի աշակերտ Բրիստափոր Մատինեանը, ծայրայեղ չքաւորութենից ստիպված է՝ հակառակ իր բուռն ցանկութեան թողնել դպրոցը, եթէ մի բարերար ձեռք չը փութացնի իր աջակցութիւնը։ Հրաւիրում ենք բարերարների ուշադրութիւնը։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Семинарія Нерсесянъ, уч. IV-го кл. Христофору Матинянцу. 1—2

ԴՕԿՏ. Կ. ՓԱՇԱՅԵԱՆԻ

«Պատկերազարդ Ընդարձակ Դպրոցական Առողջապահութիւն»

Վաճառվում է մեր ԵՒՄԷՆ անունով Տուրկիլ-Կաֆէինի մագազինում, Գօլովինսկի պրօսպէկտ, տուն Անանովի։

ԳԻՆՆ Է 6 ՐՈՒԲԼԻ

ճանապարհածախով։

Գաւառներից կարող են ուղղակի մեզ դիմել կանխիկ վճարով։

Մեզ մօտ վաճառվում են նաև Դօկտ. Կ. Փաշայեան—Խանի Պիպակեան հաւաքածուները, իւրաքանչիւրը— 10 կոպէկ, ճանապարհածախսով— 12 կոպէկ։

3—8 (Չ. Կ.) Ն. Թաթիկեան

Օրինակելի մի թեատրում ցանկանում են

ՆԱԽԼԻԲՆԻԿՆԵՐ

(ուսանողներ)

Կարելի է դասերի կրկնողութեամբ (բնպետիրօվկա)։

Սուդէրնայա փող., տ. № 30. հարցնել կար և ձեւի դպրոցում, վերին յարկում։

(Կ. Չ.) 2—2

ԶՈՒԹԱԿՑԻՆ ԲԺՇԿՈՒՆԻՆ

Մ. Տ. ՎԱՍԻԼԵՎԻ

Պարամունքների սկիզբն է սեպտեմբերի 1-ին և վերջը յունիսի 1-ին
Ուսման տարվայ վճարն է 90 բուբլի 2 կիսամեակներով

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 29-ին, ամենայն օր, ցերեկվայ 10—1 ժամը և երեկոյեան 5—7½ ժամը։ Грибоедовская, 5

(տ. օ.) 7—10

ԵՐԿՈՒ ՈՒՍՄՆՈՂՆԵՐ

Մաթեմատիկա և պատմական

(Լազարեան ճեմարան աւարտած)

Ցանկանում են ուսուցչական պաշտօն ստանալ հայոց դպրոցներում։ (Ցանկալի է միանոյն տեղում)։ Դիմել՝ Москва, Мал. Харитоновскій пер., д. Котова, кв. 10.

8—10

Մի հայուհի, որը լաւ գիտէ ռուսերէն լեզուները, ցանկանում է ճաշի և սենեակի փոխարէն ինտելիգենտ ընտանիքում երեխայեան պարապմունքներ ունենալ։ Հարցնել «Մշակի» խմբագրատանը։

5—5

Լոյս տեսաւ առաջին ապագրութեամբ
ՂԱԶԱՐՈՍ ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ

Ուսումն մայրենի լեզուի Չորրորդ գիրքը

Գինն է 90 կոպէկ։

Գլխաւոր պահեստը՝ «Գուտտենբերգ» գրախանութում, ուր վաճառվում են և առաջին, երկրորդ և երրորդ գրքերը։ Հարիւրից պակաս գնողներին 25% զեղչ է լինում։ Ցօրինողի հասցէն՝ Лермонтовская № 4.

4—10

Մի տիկին, որը գիտէ լաւ կար ու ձեւ, հարթակաը և ձեռագործ, ցանկանում է պաշտօն գտնել հայոց դպրոցներում։ Հասցէն՝ Баку, Второе Почтово-телеграфное отдѣленіе, чиновнику Ванцієву.

4—4

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային գնացքների երթևեկութիւնը)

(Ժամերը հաշված են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի մէջինը Թիֆլիսի ժամանակով)։

	Գօստային	Մարդատար.	Աբգ.	Ապրանք
Բաքուից դուրս գալը	4 ժ. 53 ր. ցերը.	11 ժ. 03 ր. ցերը.	12 ժ. 20 ր. գիշ.	4 ժ. 03 ր. գիշ.
Թիֆլիս հասնելը	11 » 26 » »	5 ժ. 25 ր. առ.	1 ժ. 30 ր. գիշ.	9 ժ. 37 ր. երեկ.
Թիֆլիսից դուրս գալը	12 » 26 » »	6 ժ. 01 ր. առ.	—	—
Թիֆլիսի ժամանակով)	1 » 24 » »	6 ժ. 59 ր. առ.	—	—
Բաթում հասնելը	1 » 38 ր. գիշ.	7 ժ. 07 ր. երբ.	—	—
Բաթումից դուրս գալը	5 » 22 » »	5 ժ. 24 ր. ցերը.	—	—
Թիֆլիս հասնելը	6 » 11 ր. երբ.	6 ժ. 39 ր. առ.	—	—
Թիֆլիսից դուրս գալը	6 » 58 » »	7 ժ. 37 ր. առ.	5 ժ. 55 ր. ցերը.	10 ժ. 40 ր. գիշ.
(Թիֆլիսի ժամանակով)	7 » 56 » »	8 ժ. 35 ր. առ.	6 ժ. 33 ր. ցերը.	11 ժ. 38 ր. գիշ.
Բաքու հասնելը	1 » 20 ր. ցերը.	12 ժ. 42 ր. գիշ.	6 ժ. 19 ր. առ.	3 ժ. 55 ր. գիշ.
Երևանից դուրս գալը	12 » 02 » »	—	—	11 ժ. 26 ր. գիշ.
Նաքսից » »	3 » 57 » »	—	—	3 ժ. 16 ր. գիշ.
Աչէքսանդրոպոլից դուրս գալը. . .	7 » 38 ր. երբ.	—	—	7 ժ. 06 ր. առ.
Թիֆլիս հասնելը	5 » 06 » առ.	—	—	4 ժ. 49 ր. գիշ.
Թիֆլիսից դուրս գալը	11 » 12 » գիշ.	—	—	3 ժ. 25 ր. գիշ.
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12 » 10 » »	—	—	4 ժ. 22 ր. գիշ.
Աչէքսանդրոպոլից դուրս գալը. . .	10 » 30 » առ.	—	—	2 ժ. 47 ր. գիշ.
Երևան հասնելը	1 » 55 » ցերը.	—	—	6 ժ. 10 ր. գիշ.